

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ 2021 р.
« ____ » _____

ВИПУСКНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА
ЕКОНОМІКА»

Тема: «Вплив іноземного інвестування на розвиток
промисловості в Україні»

Виконавець: Кошик Ольга Миколаївна

Керівник: канд. екон. наук, доцент Михальченко Інна Григорівна

Нормоконтролер: канд. екон. наук, доцент Михальченко Інна Григорівна

КИЇВ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Кафедра міжнародної економіки

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач випускової кафедри

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на виконання випускної роботи

Кошик Ольги Миколаївни

1. Тема роботи «Вплив іноземного інвестування на розвиток промисловості в Україні» затверджена наказом ректора від 30 березня 2021 р. № 515/ст.
2. Термін виконання роботи: з 17.05.2021 по 20.06.21
3. Вихідні дані роботи: статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Світового банку, нормативно-правова база країн світу щодо регулювання іноземних інвестицій, щорічні звіти органів державної влади та міжнародних організацій: Міжнародного валютного фонду, Світової організації торгівлі, Конференції ООН з торгівлі та розвитку.
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи іноземного інвестування країн; аналітичне дослідження іноземного інвестування в промисловості України.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: класифікація іноземних інвестицій залежно від виду вкладень, динаміка надходження ПІІ в Україну, найбільші країни-інвестори в промисловість України станом на початок 2020 року, обсяг прямих іноземних інвестицій у деякі із галузей сектору машинобудування, дослідження сутності іноземних інвестицій різними авторами, обсяг ПІІ в економіку України станом на 2008-2020 рр., динаміка надходження ПІІ в промисловість України, обсяги реалізованої продукції в галузі машинобудування в грошовому еквіваленті.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Видача завдання	17.05.21	
2	Збір та обробка статистичної інформації	17.05.21- 20.05.21	
3	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	21.05.21- 24.05.21	
4	Написання теоретичної частини	25.05.21- 29.05.21	
5	Написання аналітичної частини	30.05.2021- 31.05.2021	
6	Написання вступу та висновків	31.05.2021- 01.06.2021	
7	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	02.06.21- 04.06.21	
8	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедру	04.06.21- 20.06.21	

7. Дата видачі завдання: «17» травня 2021 р.

Керівник випускної роботи

(підпис керівника)

Михальченко І.Г.
(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання

(підпис випускника)

Кошик О.М.
(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Вплив іноземного інвестування на розвиток промисловості в Україні»: 71 сторінка, 15 таблиць, 11 рисунків, 51 літературне джерело, 3 додатки.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРОМИСЛОВІСТЬ, МАШИНОБУДУВАННЯ.

Об'єктом дослідження є іноземні інвестиції в Україні.

Предметом дослідження є процес іноземного інвестування в промисловості України.

Метою випускної роботи є дослідження впливу іноземного інвестування на розвиток промисловості в Україні.

Методи дослідження: теоретичного узагальнення, аналізу (економічного, порівняльного, системно-структурного), синтезу, порівняльних та експертних оцінок, конкретизації, а також графічний та описовий метод.

Методологічну основу дослідження склали праці науковців-економістів, що займалися вивченням іноземного інвестування та його впливу на промисловість України, а також офіційні дані державних органів та звіти міжнародних організацій.

Значущість виконаної роботи та висновки. Проведені дослідження показали, що існує необхідність залучення іноземних інвестицій в промисловість України за рахунок створення сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Рекомендації щодо використаних результатів: результати випускної роботи можуть впровадженні в навчальний процес та використані промисловими підприємствами для розробки стратегії розвитку.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ КРАЇН.....	9
1.1. Теоретичні підходи до розуміння сутності іноземного інвестування.....	9
1.2. Основні фактори впливу іноземного інвестування на економічний розвиток країни.....	18
1.3. Інституціональні норми та методи регулювання в сфері іноземного інвестування.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	35
2.1. Динамічний розвиток інвестиційної діяльності в Україні.....	35
2.2. Аналіз іноземного інвестування в промисловості України.....	44
2.3. Вплив іноземного інвестування на розвиток машинобудування в Україні.....	49
Висновки до розділу 2.....	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах посилення глобалізаційних процесів у світі, все більша кількість факторів чинить значний вплив на розвиток економік країн. Питання підвищення ефективності, стабілізація національної економіки та забезпечення її сталого соціально-економічного розвитку можуть бути вирішені за рахунок розробки напрямків створення сприятливого інвестиційного клімату та залучення значних обсягів іноземних інвестицій в країну.

Іноземні інвестиції є тією рушійною силою, яка пришвидшує економічний розвиток країни, яка отримує інвестиції, сприяє обміну новітніми передовими технологіями та досягненнями та здійснює всесторонній вплив на обсяги національного виробництва, платіжний баланс країни, рівень життя її населення тощо.

В Україні існує достатньо привабливих інвестиційних аспектів, які сприяють збільшенню кількості її інвестиційних взаємовідносин. Проте, через нестачу новітніх технологій і грошових ресурсів, сприятливими факторами для залучення іноземних інвестицій в Україну сьогодні є стрімкий розвиток міжнародного ринку, збільшення масштабів світової торгівлі, міжнародне економічне співробітництво та вільний рух капіталів між країнами.

Іноземні інвестиції повинні бути залучені у більшість галузей національного господарства, але найбільші їх обсяги варто спрямовувати саме в промисловість. Характерною ознакою впливу іноземних інвестицій повинно стати результативне функціонування промислової галузі України, запровадження новітніх технологій і принципів менеджменту у виробництво, підвищення конкурентоспроможності промислової продукції та модернізація матеріально-технічної бази підприємств. У зв'язку з наявністю таких серйозних питань в галузі промисловості, які можуть бути вирішені за рахунок залучення іноземних інвестицій, існує необхідність запровадження у вітчизняній

промисловості інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, що призведе до створення сучасних стратегічних орієнтирів у сфері інвестиційних відносин.

Однією з перспективних галузей промисловості України є машинобудування. Вироблена продукція машинобудівних підприємств грає головну роль в досягненні повної реалізації здобутків науково-технічного прогресу в усіх галузях господарювання.

Залучення додаткових інвестиційних коштів сприятиме оновленню основних фондів, впровадженню сучасних технологій щодо енергозберігання, підвищенню попиту на якісну промислову продукцію, а також більшій інвестиційній привабливості промислових підприємств.

Значний внесок у дослідження впливу іноземного інвестування на економіку України та країн світу загалом зробили праці вітчизняних вчених: О.І. Рогача, С.К. Корнійчука, М.П. Макаренка, О.Д. Вовчака, О.Ф. Балацького, А.П. Дуки, С.О. Якубовського, Т.А. Родіонової, В.М. Градісова, Л.Н. Павлової, П.С. Рогожина В.Я. Шевчука та інших.

Метою випускної роботи є дослідження впливу іноземного інвестування на розвиток промисловості в Україні.

Для реалізації мети випускної роботи, було поставлено такі **завдання**:

- теоретично визначити економічний зміст поняття «іноземні інвестиції» та класифікувати їх за основними ознаками;
- дослідити позитивні та негативні чинники впливу іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни;
- охарактеризувати стан правового регулювання іноземних інвестицій на світовому, регіональному та національному рівнях;
- провести аналіз обсягів надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, їх структуру та галузеве спрямування;
- оцінити динаміку інвестиційних надходжень в промисловість України;
- розкрити суть інвестиційної привабливості машинобудівної галузі в Україні;

– розглянути перспективність інвестування основних видів промисловості, пов'язаних із машинобудуванням;

– розробити стратегію залучення прямих іноземних інвестицій в підприємства, що спеціалізуються на машинобудуванні на основі нормативно-правового регулювання в країні.

Об'єктом дослідження є іноземні інвестиції в Україні.

Предметом дослідження є процес іноземного інвестування в промисловості України.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань, у дипломній роботі було використано методи теоретичного узагальнення, аналізу (економічного, порівняльного, системно-структурного), синтезу, порівняльних та експертних оцінок, конкретизації, а також графічний та описовий метод.

Практичне значення отриманих результатів. Результати даного дослідження можуть бути використанні при процесі запровадження підприємствами галузі промисловості нових стратегічних напрямків розвитку та залучення іноземних інвестицій.

Особистий внесок випускника. Дана робота є самостійним дослідженням з використанням деяких бібліографічних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ КРАЇН

1.1. Теоретичні підходи до розуміння сутності іноземного інвестування

В умовах посилення глобалізаційних процесів в світі, визначальну роль в економічному розвитку будь-якої країни займає процес іноземного інвестування. Дослідження питань іноземного інвестування економіки певної країни постійно перебуває в центрі уваги багатьох вчених-економістів.

Це відбувається тому, що перспективним напрямком стосовно розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва є зростання ролі економічних регіонів, а також їх економічної компетенції країни. Розробка заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату регіонів дозволяє місцевій владі залучати капітал з іноземних країн з метою підвищення конкурентоспроможності регіональних господарських комплексів і збільшення темпів економічного зростання регіонів.

Міжнародний рух капіталу – багатогранний процес. Першою складовою цього процесу є міжнародні інвестиції, до яких можна віднести довгострокові вкладення капіталу в різноманітні галузі світового господарства з метою отримання прибутку. Тим не менш, необхідно зважати на той факт, що інвестування має бути взаємовигідним процесом – приносити прибуток як об'єкту, якому направляються інвестиції, так і інвестору.

Відомо, що інвестування є процесом вкладення капіталу в ту чи іншу сферу людської діяльності з метою отримання прибутку [1], а міжнародні інвестиції – це одна з інвестиційних стратегій, при якій інвестор диверсифікує свій портфель, купуючи різні фінансові інструменти, такі як акції, пайові фонди тощо, або інвестує для придбання права власності чи співпраці в різних компаніях по всьому світу з метою максимізації прибутку.

В економічній науці існує ряд поглядів стосовно класифікації інвестицій, але найбільшого поширення набули наведені класифікаційні ознаки (Додаток А).

Відповідно до загальної класифікації, інвестиції класифікуються за: формами власності, джерелами фінансування, видами основних фондів, формами відтворення в реальному секторі та періодом інвестування [2].

Особливу увагу варто звернути на класифікацію інвестицій за формами власності. В свою чергу, вони бувають державними, муніципальними, приватними, змішаними вітчизняними, іноземними та спільними (вітчизняними та іноземними). Саме іноземні і спільні інвестиції відіграють важливу роль в нашому дослідженні.

Категорія «іноземні інвестиції» є доволі складною і багатогранною, тому для того, щоб достеменно дослідити саме поняття іноземних інвестицій, варто висвітлити думки різних авторів економічної науки стосовно цього питання (табл. 1.1).

На основі проведеного дослідження джерел [2-11], слід сформулювати загальне поняття терміну: іноземні інвестиції - це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами (фізичними або юридичними особами, іноземними державами чи іншими іноземними суб'єктами) в об'єкти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [12].

Сьогодні міжнародна інвестиційна діяльність за своїм обсягом та ступенем впливу на національні економіки та глобальні економічні процеси належить до групи вирішальних факторів, що чинять вплив на економічне зростання країн. Цей вплив є досить сильним, проте його ступінь залежить від стану розвитку економіки країни.

Прийнято вважати, що міжнародні інвестиції дають можливість інвесторам скористатися хорошими показниками зовнішньої економіки країни, якщо показники їх внутрішньої економіки є відносно поганими. І вони зазвичай

використовують цю можливість, інвестуючи кошти переважно в високорозвинені країни або в країни, що розвиваються.

Таблиця 1.1

Дослідження сутності іноземних інвестицій різними авторами

№ п/п	Автор	Визначення поняття і його коротка характеристика
1	Л.Н. Павлова	Вони являють собою всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку [3].
2	В.Г. Федоренко, В.Б. Захожая	Вони є собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни [2].
3	Дж. Кейнс	Це поточний приріст цінності капітального майна внаслідок виробничої діяльності за певний період. Це - та частина прибутку за певний період, яка ще не була використана для споживання [4].
4	К. Еклунд	Це ті економічні ресурси, які направляються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату [5].
5	В.Я Шевчук, П.С. Рогожин	Це вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення [6].
6	С.К. Корнійчук	Це вкладення грошей чи інших матеріальних цінностей в які-небудь активи з метою подальшого отримання прибутку [7].
7	А.К. Вишняков	Це таке надання коштів іноземним інвестором, за якого обов'язковою є економічна діяльність (за участю або без участі місцевого капіталу), що зумовлює створення виробничого об'єкта, який сприяє розвитку економіки держави, підвищенню її економічного потенціалу [8].
8	М. Макаренко	Поняття трактується через іноземний капітал – власність у різних видах та формах, які вивезенні з однієї держави і вкладені у підприємства на території іншої [9].
9	Дж. Даннінг	Це інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора [10].
10	С.М. Тесля	Це материнські і не материнські капітали, які вкладають держава, компанія чи підприємець в інші підприємства за кордоном для отримання підприємницького прибутку за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях [11].

Відомо, що інвестування здійснює значний вплив на економіку приймаючої країни, але важливим моментом дослідження є саме аналіз очікувань щодо результатів здійснення іноземного інвестування в країну (рис. 1.1) [13].

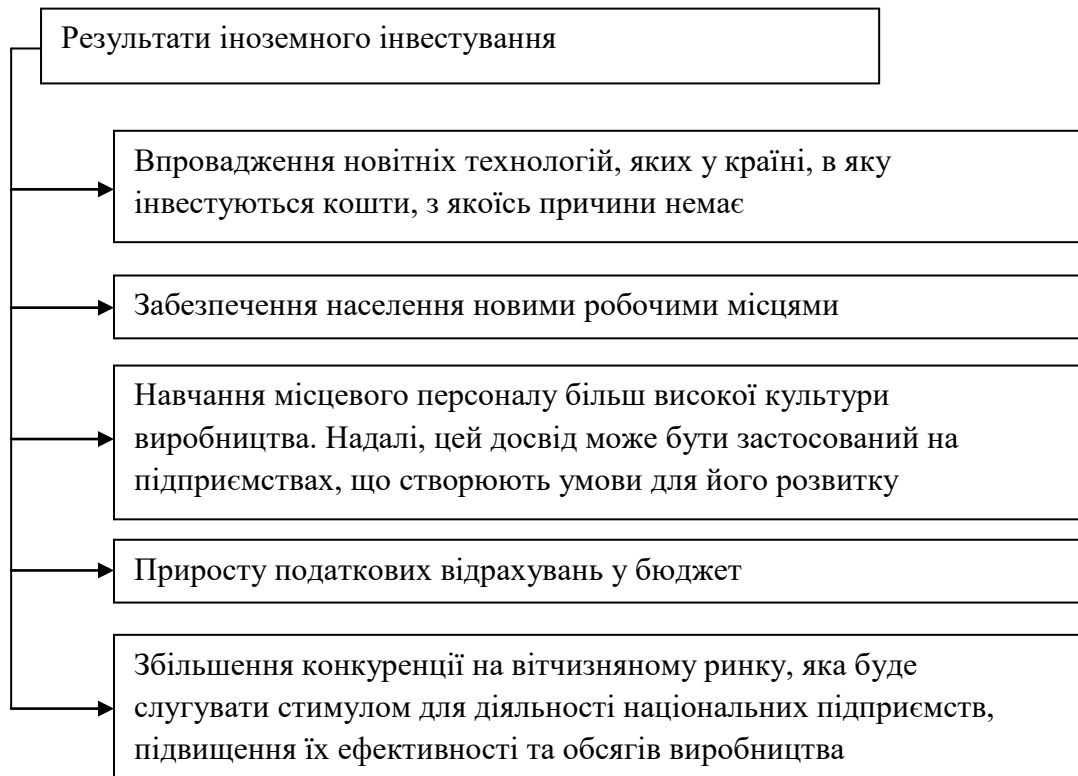

Рис. 1.1. Результати іноземного інвестування

З огляду на історичні моменти, характер міжнародних інвестицій змінювався протягом всього часу. Двадцять років тому більшість міжнародних інвестицій було здійснено кількома великими транснаціональними корпораціями, які прагнули забезпечити свої поставки сировини, або які встановлювали ринкову присутність з виробничими або збутовими підрозділами на ранніх фазах глобалізації. Іноземні інвестиції були важливим допоміжним фактором торгівлі, а не самостійною економічною діяльністю. Сьогодні більшість компаній, що котируються на фондових ринках у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), технічно є транснаціональними корпораціями, інвестиції та економічні інтереси яких спрямовані не в одну країну. Саме тому існує необхідність розглянути схему класифікації іноземних інвестицій (Додаток Б) [1]. Відповідно до класифікаційних ознак, в економічній літературі виділяють чимало видів іноземних інвестицій. Але особливу увагу слід звернути саме на види

інвестицій, що класифікуються залежно від виду вкладень: прями та портфельні іноземні інвестиції (рис. 1.2) [1].

Рис.1.2. Класифікація іноземних інвестицій залежно від виду вкладень

Прямі та портфельні інвестиції є дещо різними поняттями за особливостями їх економічної природи, тому існує необхідність характеристики їх парадигми (Додаток С) [15].

Аналіз, проведений стосовно порівняння особливостей сутності іноземного інвестування, показав, що, здійснюючи прями іноземні інвестиції, об'єктом інвестування постають активи підприємства, в той час як за здійснення прямих портфельних інвестицій ним є придбання лише цінних паперів компанії. При ПІІ, інвестор має високий рівень інформованості щодо діяльності підприємства, а також отримує підприємницький прибуток та контроль над фірмою. Здійснюючи портфельні іноземні інвестиції в країну, інвестор має низький рівень інформованості щодо діяльності фірми і його метою інвестування постає питання одержання прибутку на капітал (дивідендів), який би перевищував банківський відсоток. До того ж, прями

іноземні інвестиції мають довгостроковий характер, а прямі портфельні інвестицій є зазвичай короткостроковими і спекулятивними.

Прийнято вважати, що прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це довгострокове фінансування комерційного підприємства, яке має на меті отримання над ним контролю і прибутку з його діяльності [16]. ПІІ є основою домінування транснаціональних корпорацій на міжнародному ринку. Вони дозволяють ТНК використовувати підприємства, розташовані в іноземних країнах для виробництва і збуту продукції і підвищувати свою конкурентоспроможність на міжнародній арені за рахунок розповсюдження нових товарів і технологій в міжнародному масштабі.

До кінця століття прямі іноземні інвестиції здійснювались як великими, так і малими підприємствами з широким колом проблем. Варіант інвестування в іншу країну став звичайною частиною стратегічних планів зростання підприємств. Зараз же, інвестори шукають інвестиційних можливостей за межами власного валютного регіону.

Прямі іноземні інвестиції зазвичай здійснюються у відкриті економіки, які пропонують кваліфіковану робочу силу та перспективи зростання для інвестора. Вони часто передбачають не лише капіталовкладення. ПІІ також можуть включати положення про управління об'єктом та технологіями об'єкту. Ключовою особливістю прямих іноземних інвестицій є те, що вони забезпечують контроль над об'єктом інвестування [17].

У невеликій відкритій економіці виробництво кінцевих товарів здійснюється іноземними та вітчизняними фірмами, які конкурують за кваліфіковану робочу силу, некваліфіковану робочу силу та проміжні продукти. Існує думка про те, що чим розвиненіші місцеві фінансові ринки, тим легше підприємцям з обмеженим кредитуванням відкривати власні фірми. Саме тому сміливо можна стверджувати те, що:

а) утримуючи постійну ступінь іноземної присутності, фінансово добре розвинені економіки, мають темпи зростання, які майже вдвічі перевищують темпи економіки з бідними фінансовими ринками [1];

б) фірма, в яку було інвестовано кошти, сприяє більш високому додатковому зростанню у фінансово розвинутих економіках порівняно з тими, що спостерігаються у фінансово слаборозвинених;

в) такі місцеві показники, як ринкова структура та людський капітал, також важливі для залучення прямих іноземних інвестицій в країну і їх сприяння на економічне зростання [18].

Тим не менш, існують деякі фактори, які здійснюють вплив на пряме іноземне інвестування. До цих факторів можна віднести:

1. Ставки заробітної плати. Основним стимулом для транснаціональної корпорації інвестувати за кордон є передача трудомісткого виробництва в країни з нижчою заробітною платою. Однак лише ставки заробітної плати не визначають ПІІ, країни з високими ставками заробітної плати все ще можуть залучати більш високі технологічні інвестиції.

2. Трудові навички. Деякі галузі вимагають більш кваліфікованої робочої сили, тому транснаціональні компанії інвестуватимуть у ці країни із поєднанням низької заробітної плати, але високої продуктивності праці та кваліфікації.

3. Податкові ставки. Великі транснаціональні корпорації, такі як Apple, Google та Microsoft, прагнуть інвестувати в країни з нижчими ставками податку.

4. Транспорт та інфраструктура. Ключовим фактором бажаності інвестування є транспортні витрати та рівень інфраструктури. Країна може мати низькі витрати на робочу силу, але якщо в країні наявні високі транспортні витрати, щоб вивести товар на світовий ринок, це стає недоліком. Країни, що мають вихід до моря, вигідніші для країн, що не мають виходу до моря, тому що вони матимуть більші витрати на перевезення товарів.

5. Розмір економіки та потенціал для зростання. Прямі іноземні інвестиції часто спрямовані на продаж товарів безпосередньо в країну, яка бере участь у залученні інвестицій. Тому чисельність населення та можливості економічного зростання будуть важливими для залучення інвестицій.

6. Політична стабільність та права власності. Прямі іноземні інвестиції мають елемент ризику. Країни з невизначеною політичною ситуацією не будуть сильно привабливими для іноземних інвесторів. Крім того, економічна криза може також стримувати потік інвестицій в країну.

7. Курс валют. Слабкий обмінний курс у приймаючій країні може залучити більше ПІІ, оскільки транснаціональним компаніям буде дешевше купувати активи. Однак волатильність валютного курсу може стримувати інвестиції.

8. Кластерні ефекти. Іноземні фірми часто залучаються інвестувати в галузі, подібні до існуючих ПІІ. Причина полягає в тому, що вони можуть отримати вигоду від зовнішньої економії на масштабі - зростання сфери послуг та транспортних зв'язків. Крім того, в інвестора буде більше впевненості в інвестуванні в райони з хорошим досвідом. Саме тому деякі країни в першу чергу створюють ефективний цикл залучення інвестицій, а потім ці початкові інвестиції в свою чергу залучають ще більше інвестованих грошових коштів у вітчизняний ринок.

9. Доступ до зон вільної торгівлі. Важливим фактором для фірм, що інвестують в Європу, є доступ до Єдиного ринку ЄС, який є зоною вільної торгівлі, але також має дуже низькі нетарифні бар'єри.

В свою чергу, портфельні іноземні інвестиції - це інвестиції, здійснені інвестором в іноземну економіку без мотивів отримання ролі в управлінні тією чи іншою організацією [19]. Іноземні портфельні інвестори купують цінні папери, що продаються в іншій країні, яка є високоліквідною і може легко залучити покупців, коли це потрібно. До цих цінних паперів належать такі інструменти, як акції та облігації. Портфельні іноземні інвестиції можуть мати короткотерміновий характер у випадках, коли інвестор хоче швидкої віддачі через зміну обмінного курсу, процентної ставки тощо. В іншому випадку, портфельні іноземні інвестиції здійснюються з планом довгострокового утримання активу, вони також зумовлені темпами зростання економіки, макроекономічною стабільністю, процентними ставками тощо.

Саме тому, для здійснення портфельних іноземних інвестицій, слід звертати увагу на такі фактори в країні, в яку інвестуються кошти (рис. 1.3).

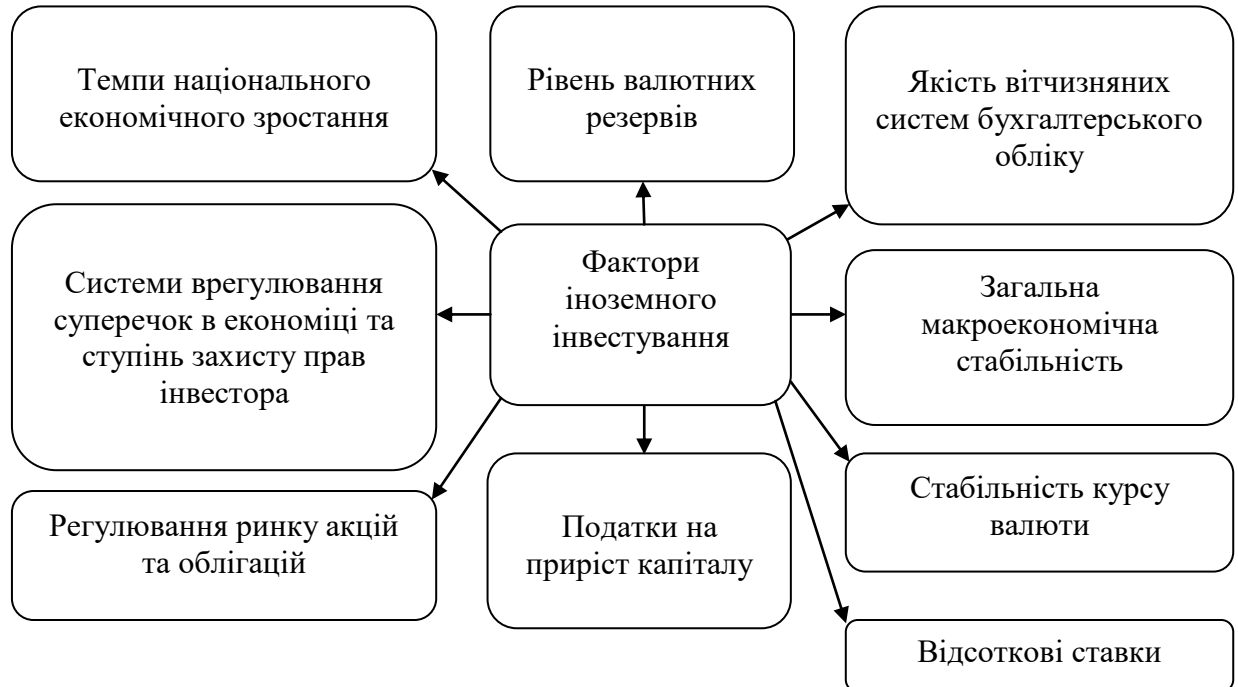

Рис.1.3. Фактори іноземного інвестування для здійснення портфельних інвестицій

Слід зазначити, що режим міжнародних інвестицій зрештою стосується ефективності та справедливості. Небезпечні або сильно спотворені умови інвестування є факторами ризику, які відображаються в очікуваних нормах прибутку. Країни, які сприймаються як високоризикові, залучатимуть інвестиції лише для проектів, які пропонують виняткові норми прибутку. За таких умов багато важливих проектів залишатимуться без фінансування, а наявні кошти будуть використовуватися не так ефективно, як могли б використовуватися. Відсутність чітких правил також створює стимул для додаткових незапланованих платежів та корупції, що знову вимагає відповідного покарання.

Питання справедливості виникають через нерівну владу та суперечливі цілі різних учасників інвестицій. Інвестори з країн, які сприймаються як слабші,

побоюватимуться за безпеку своїх інвестицій в іноземні країни. У той же час існують деякі уряди, значно слабкіші за великі корпорації, яким буде важко нав'язати свої законні пріоритети. Принаймні, зусилля, необхідні для захисту менш безпечних інвестицій, самі по собі є стримуванням інвестицій та джерелом економічної неефективності.

Таким чином, інвестиції визначаються як переважно приватні операції, спрямовані на отримання позитивних показників прибутку, але вони можуть мати далекосяжні наслідки для добробуту країн, включаючи перспективи сталого розвитку, використання та охорони природних ресурсів і зайнятості, позитивні фінансові потоки та економічну безпеку. Роль уряду полягає в тому, щоб збалансувати ці інколи суперечливі державні та приватні інтереси, шляхом стимулювання інвестицій, створення стимулів для спрямування інвестицій у певні види діяльності чи регіонів або підтримання системи податків та зборів, що сприяють досягненню цілей державної політики.

1.2. Основні фактори впливу іноземного інвестування на економічний розвиток країни

В економічній науці стверджують, що існує багато чинників, які значно впливають на економічне зростання країни, наприклад: технології, фізичний капітал, людський капітал тощо. Тим часом, іноземний капітал є однією із змінних, що приводить згадане зростання в дію.

Економіки, що розвиваються, потребують іноземних інвестицій для доповнення внутрішніх інвестицій з метою накопичення капіталу, збільшення продуктивності та темпів зростання. Тому однією з головних питань урядів є сприяння до підвищення добробуту та розвитку країни.

Більшість спеціалістів, що досліджують ПІІ, вважають, що вони позитивно вплинули на економічне зростання країн, в які було інвестовано

кошти. Позитивні та негативні аспекти впливу ПІІ на країни, що розвиваються та на розвинуті країни зображено в таблиці 1.2 [16], [24].

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки іноземного інвестування для країн, що розвиваються та для розвинених країн

Переваги	Недоліки
Для країн, що розвиваються	
<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання росту економіки; – створення робочих місць; – прискорення технологічного розвитку; – передача новітніх технологій, ноу-хау та їх розповсюдження; – поповнення внутрішнього ринку капіталу; – збільшення обсягу внутрішніх інвестицій; – сприяння розвитку експортного потенціалу. 	<ul style="list-style-type: none"> – витіснення фірм приймаючої країни з ринку за рахунок конкурентної діяльності ТНК; – сповільнення росту місцевих фірм; – ПІІ можуть слугувати причиною відтоку капіталу в розвинені країни; – шкода навколишньому середовищу.
Для розвинених країн	
<ul style="list-style-type: none"> – покращення платіжного балансу ; – використання досвіду компаній стосовно організації і управління підприємством; – поліпшення експортного потенціалу; – збільшення обсягів капіталовкладень; – підвищення рівня пристосованості суб'єктів господарювання до клімату високої ступені конкуренції в країні. 	<ul style="list-style-type: none"> – трансферт певної частини прибутку за кордон; – виснаження природних ресурсів за рахунок жорсткої експлуатації; – підвищення рівня залежності приймаючої країни від іноземного капіталу; – стрімке зростання конкуренції на вітчизняному ринку.

Між потоками ПІІ та зростанням ВВП на душу населення існує прямий зв'язок не лише для розвинених країн, але й для більшості країн, що розвиваються. Таким чином, країни, які залучають значний обсяг ПІІ, мають найвищі темпи економічного зростання.

Оскільки економічною наукою було доведено, що існує прямий зв'язок між обсягом ПІІ та темпами економічного зростання, МВФ та Світовий банк почали давати рекомендації всім країнам щодо створення сприятливих умов для залучення ПІІ з метою забезпечення, високих темпів розвитку [16], [24]. Інвестиції в іноземний капітал є найбільш ефективним та безпечним способом

інтеграції у світову економіку. Світовий досвід показує, що ПІІ суттєво покращили процеси респеціалізації національних економік у всьому світі. Крім того, зростання ПІІ призводить до збільшення кількості виробленої продукції.

Серед позитивних зовнішніх ефектів для приймаючих країн є впровадження інновацій шляхом ліцензування, навчання персоналу, створення нових виробничих процесів та продуктів іноземними фірмами. Нові способи мотивації, корпоративної культури та управління персоналом особливо відрізняються своєю ефективністю (рис. 1.4) [22].

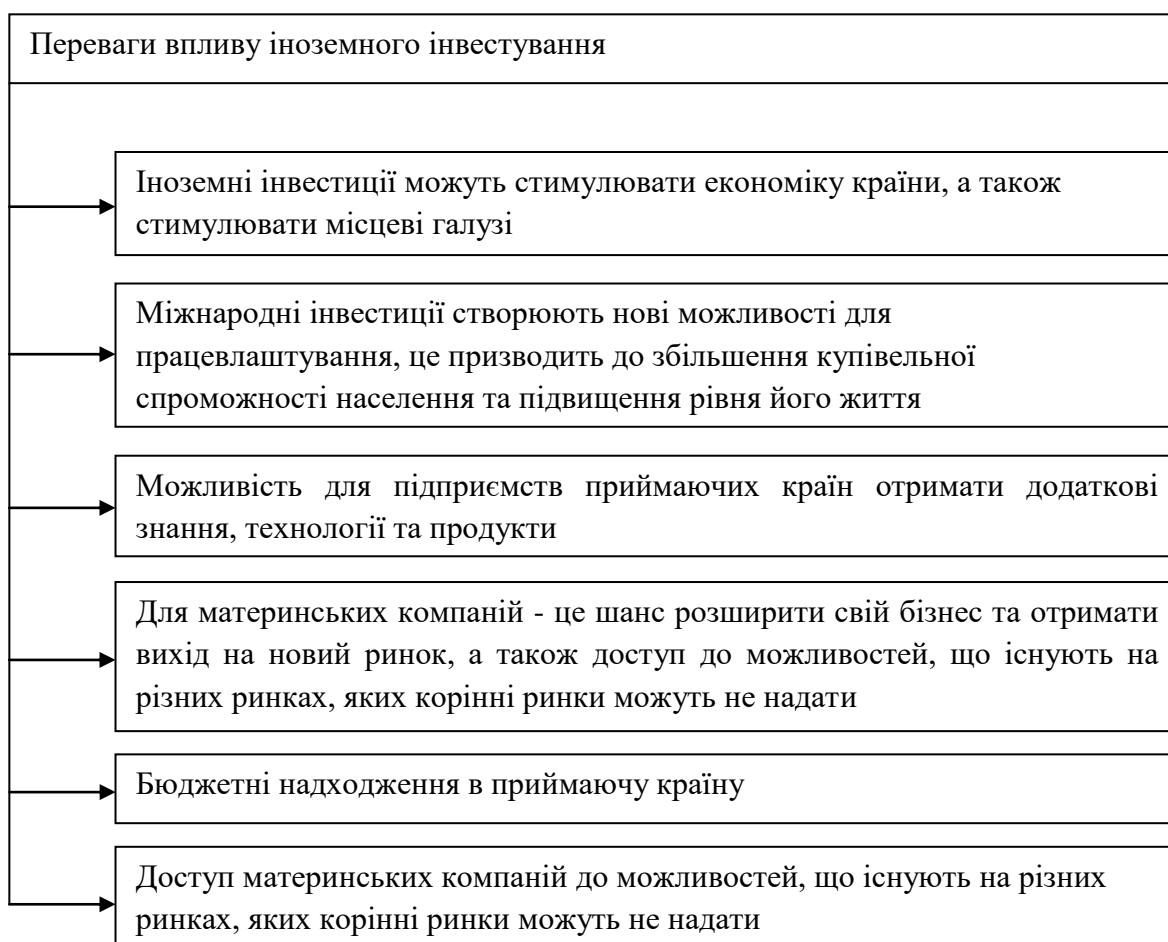

Рис. 1.4. Переваги впливу іноземного інвестування

Накопичення капіталу та збільшення людського капіталу через освіту, тренінги та нові управління також впливають на надходження ПІІ. До того ж, провідні продуктивні іноземні компанії за рахунок своєї діяльності

стимулюють галузеву конкуренцію, що є досить корисним для вітчизняних фірм.

Вітчизняні компанії з іноземними інвестиціями мають високу можливість створювати високоякісну продукцію, що вимагає від національних ринків дотримання цієї якості, підвищення стандартів виробництва в інших конкурентних вітчизняних фірмах.

ПП є надійним вкладенням, коли технологія виробництва багатонаціональної фірми є кращою за технологію вітчизняної і дозволяє першій бути більш продуктивною та прибутковою. Іншими словами, ПП сприяють швидшому технологічному зростанню, а отже, і швидшому економічному розвитку.

Ряд вищеперерахованих позитивних моментів іноземного інвестування вказує на те, що його переваги існують як для материнської компанії, так і для приймаючої країни, до того ж, ці переваги є доволі різними для кожної із них.

Незважаючи на те, що ПП – це не єдиний спосіб удосконалення технологій, нагромадження капіталу, покращення практики управління компанією чи підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку, він все ще є предметом дослідження в економічній науці з наступних причин.

Перш за все, бізнес у країнах, що розвиваються, має обмежений доступ до кредитного ринку. Причиною відсоткових ставок, іноді вищих за 20% річних, є високий рейтинг імовірності ризиків у країні. Саме тому, дозволити новим інвесторам інвестувати у бізнес – це єдиний відносно дешевий спосіб розширення національного ринку. У деяких випадках інвестиції, спрямовані в інші країни, можуть шкодити вітчизняній економіці, знижуючи темпи її економічного зростання. Країна-одержувач ПП може побоюватися іноземної власності вітчизняних фірм. На ранніх стадіях розвитку та / або переходу країни до ринкової економіки ПП можуть мати негативний вплив.

Додатковий приплив ПП у деякі фірми може витіснити з ринку інші фірми, які не залучають ПП. За умови, коли бізнес із нижчою середньою ринковою продуктивністю залишає ринок, галузь отримує вигоду завдяки

збільшенню продуктивності інших підприємств. Однак, коли найпродуктивніші фірми залишають ринок, у таких випадках надходження ПІІ шкідливі для країни-отримувача. Це пов'язано з тим, що негативний вплив ПІІ послаблює конкурентну позицію місцевих виробників та призводить до структурного безробіття.

Серед інших факторів негативного впливу є залежність приймаючої країни від іноземних інвесторів та репатріація прибутку. Коли іноземний капітал «залишить» ринок, вітчизняні фірми не зможуть в короткий термін подолати спричинені ним наслідки. Таким чином, небезпека ПІІ повинна розглядатися приватними, державними та громадськими організаціями на всіх етапах залучення іноземного капіталу.

Різні типи ПІІ по-різному впливають на економічне зростання, оскільки характер інвестицій визначає, як вони впливають на місцеву економіку. Такі фактори, як розмір багатонаціональної переваги, ступінь науково-дослідних і дослідницьких робіт та потенціал зростання сектору в приймаючій країні мають значення для наслідків, які спричиняє інвестування. Навички специфічного використання інвестицій в транснаціональних компаніях не сприяють економічному зростанню. Позитивний ефект від ПІІ помічається лише в тому випадку, якщо між ПІІ та інвестиціями, що здійснюються або заохочуються у приймаючій країні, є певне взаємодоповнення. Це також розглядається як перешкода для позитивного впливу на економічне зростання країни, якщо технологія включає високі витрати, продукція, в якій вона застосовується, невідповідна місцевій економіці, а інтенсивність використовуваних факторів може бути недоступною в економіці.

Важливим питанням також постає процес передачі технологій. Він набуває більшої актуальності в країнах, де існує захист прав інтелектуальної власності. Якщо цього не відбувається, транснаціональні компанії не здійснюють діяльність на високотехнологічному рівні, а це зменшує можливість для передачі інноваційних технологій. ПІІ призведуть до збільшення продуктивності підприємства лише тоді, коли в приймаючій країні

існує конкуренція між транснаціональними корпораціями та місцевими фірмами, а також тверда прихильність до науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР).

Якщо ПІІ постачаються разом з НДДКР, це має більший ефект розповсюдження, але якщо НДДКР залишаються в деяких інших країнах, ПІІ можуть сприяти зменшенню кількості робочих місць для висококваліфікованих досліджень, що, в свою чергу, може спричинити відтік кваліфікованої робочої сили.

ПІІ є шкідливими для країн, що розвиваються, коли інвестор захищений від конкуренції на внутрішньому ринку. Вплив ПІІ на економіку країни перебування буде більшим тоді, коли додана вартість у виробництві, спричинена високими знаннями, переданими ТНК, буде досить високою. Інвестиції, що проводять НДДКР, приносять вищу додану вартість, на відміну від інших проектів, які не здійснюють цю діяльність, ось чому і вплив на економічне зростання в приймаючій країні буде меншим.

Політика, яку дотримується приймаюча країна, з акцентом на стимулюванні експорту в поєднанні із вільним та конкурентоспроможним ринком, створює ідеальний клімат для використання потенціалу ПІІ для сприяння економічному зростанню. Політика стимулювання експорту на відміну від політики імпортозаміщення через ПІІ, якої дотримується країна перебування, пропонується як одне з пояснень успіху впливу ПІІ на економічне зростання. Відкритість торгівлі також є вирішальним фактором для набуття потенціалу економічного зростання.

Що стосується фінансових ринків, вважається, що економічне зростання досягається лише за рахунок ПІІ, коли країна перебування має достатньо розвинений фінансовий ринок. Країни з кращою фінансовою системою та кращим регулюванням фінансових ринків можуть ефективніше використовувати ПІІ і таким чином досягати більш високих темпів економічного зростання.

«Здоровий» фінансовий ринок дозволяє підприємцям легко отримати кредит для запуску нових проектів та / або розширення існуючих. Крім того, серед інших негативних факторів впливу іноземного інвестування, можна виділити наступні: несприятлива економічна та політична ситуація, недосконалість законодавства приймаючої країни тощо (рис. 1.5) [22].

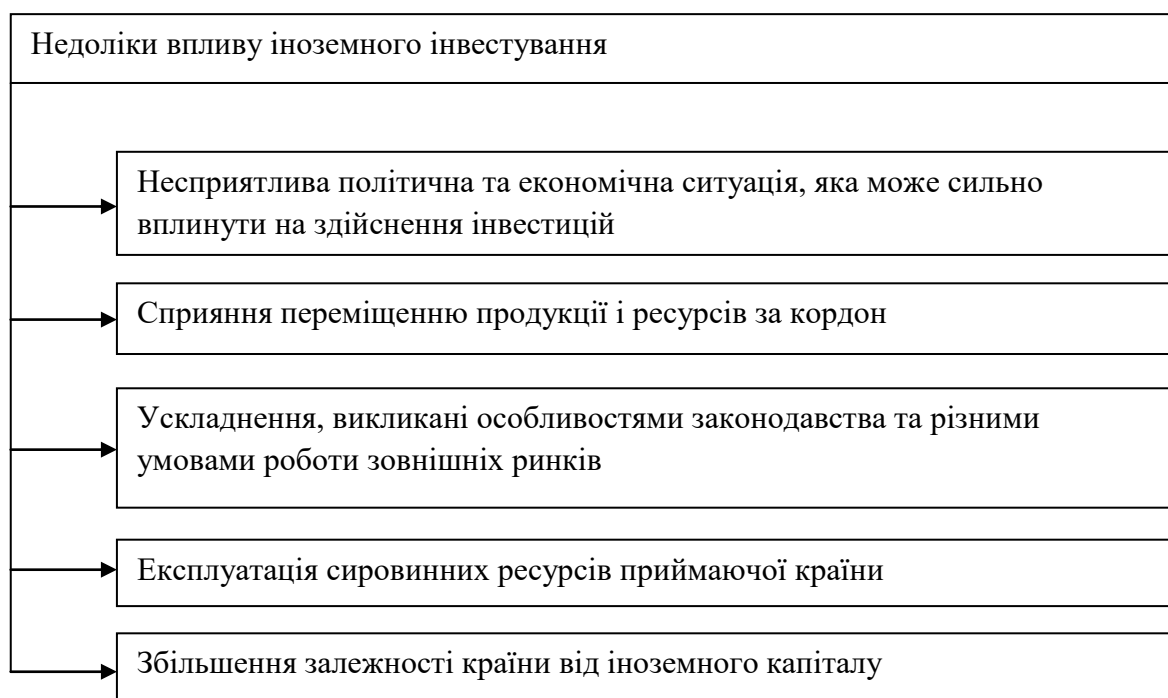

Рис. 1.5. Недоліки впливу іноземного інвестування

Сьогодні можна стверджувати те, що міжнародні інвестиції набрали обертів з початку цього століття. Багато інвесторів, що вкладають грошові ресурси у розвинені економіки, інвестують також у країни з перехідною економікою для пошуку подальшої перспективи та більш високої віддачі.

Міжнародні інвестиції стимулюють іноземну економіку та приносять більший приплив грошей. Але отримання вищих чистих вигод від ПІІ вимагає розробки та реалізації "розумних" інвестиційних політик приймаючими країнами, а не поточної ортодоксії «нейтральної» політики ПІІ, яка базується на лібералізації припливу ПІІ та має на меті залучення будь-якого виду ПІІ .

1.3. Інституціональні норми і методи регулювання в сфері іноземного інвестування

Під час оцінки впливу іноземного інвестування на економіки країн, важливим є дослідження правового регулювання в сфері іноземного інвестування. Для врегулювання відносин і спорів стосовно здійснення інвестиційної діяльності між державами, для забезпечення стабільності, безпеки, захисту та гарантування інвестицій між цими державами було укладено багато двосторонніх та багатосторонніх угод про сприяння та захист іноземних інвестицій, які мали значний вплив на обсяг здійснених інвестицій на міжнародних ринках.

За останні три десятиліття у всьому світі спостерігається стрімкий розвиток прямих іноземних інвестицій. Уряди, які підтримали економічну лібералізацію, закликали і продовжують закликати інвесторів здійснювати вкладення капіталу у свої економіки. Інвестори, в свою чергу, користуються сприятливим фіскальним та політичним режимами з метою інвестування в нові країни та регіони.

Паралельно з цією тенденцією, було розроблено цілий ряд інструментів, призначених для усунення занепокоєння інвесторів щодо захисту їх законних прав у разі втручання урядів приймаючих країн в їх діяльність. Найважливішими з цих інструментів є сучасна мережа інвестиційних договорів та положення про стабілізацію контрактів.

Останніми часом в світі спостерігається тенденція до того, що уряди країн все сильніше відстоюють свій суверенітет проти контрактних прав іноземних інвесторів. Це призвело до поширення суперечок між інвесторами та державами.

З метою захисту інвесторів, державами було створено чотири механізми, які цьому сприяють. До них відносять: інвестиційне законодавство, інвестиційні контракти, двосторонні інвестиційні договори та багатосторонні інвестиційні договори.

Інвестиційне законодавство може бути прийняте державою для забезпечення певного сприятливого режиму для інвесторів всередині країни. Таке законодавство може гарантувати звільнення від режимів оподаткування або забезпечення конкретного фіскального режиму для інвесторів у визначеному секторі чи галузі. Однак існує і негативний момент прийняття такого законодавства - інвестори можуть бути стурбовані тим, що прийняті заходи щодо їх захисту, що містяться у законодавстві, можуть бути відкликані наступним урядом.

Інвестор також може укласти інвестиційний контракт із державою перебування. Прикладами таких контрактів у видобувних галузях є концесійні угоди та контракти на розподіл продукції, згідно з якими інвестори отримують певний захист для можливості інвестування в певні галузі і експлуатації природних ресурсів держави. Інвестиційний контракт може захистити інвесторів від змін законодавства чи нормативних актів, що негативно впливають на їх інтереси. Однак ефективність цих статей в умовах дій уряду може бути різною.

Однією з найбільш вагомих причин швидкого збільшення прямих іноземних інвестицій стало зростання кількості інвестиційних договорів, укладених приймаючими державами. Інвестиційні договори можуть мати форму двосторонніх інвестиційних договорів між двома державами або багатосторонніх інвестиційних договорів між кількома державами. Ці договори, розроблені для заохочення іноземних інвестицій, зазвичай містять положення, які встановлюють конкретні умови захисту для інвесторів із відповідних держав.

У світі існує чимало важливих багатосторонніх договорів, які регулюють процес здійснення діяльності, в тому числі інвестиційної на різних рівнях. Структура правового регулювання щодо здійснення інвестиційної діяльності дозволяє виділити три такі рівні: міжнародний, регіональний та національний. Основою міжнародного регулювання інвестиційних відносин є конвенції, розглянуті в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Регулювання інвестиційної діяльності на глобальному рівні

Назва конвенції	Особливості положень
Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами	<ul style="list-style-type: none"> – заснування Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів між державами та приватними іноземними інвесторами при МБРР; – вирішення інвестиційних спорів через арбітраж та процес впримирення [27], [29];
Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> – заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій для покриття ризику порушення приймаючою державою умов інвестування; – створення способу захисту інвестицій через систему державного і приватного страхування на національному рівні [31];
Світова організація торгівлі (СОТ)	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення країн, що розвиваються та менш розвинених країн належної участі в міжнародній торгівлі; – належне використання світових ресурсів; – збільшення ефективного попиту; – збільшення обсягів виробництва товарів і послуг і, відповідно, торгівлі ними [32];
Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)	<ul style="list-style-type: none"> – сприяння розвитку міжнародної торгівлі; – вирішення проблеми діяльності ТНК; – запровадження принципів політики в міжнародній торгівлі [33];
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	<ul style="list-style-type: none"> – посилення економік країн-членів; – розвиток вільних ринків; – сприяння зростанню країн світу [34].

Важливим моментом дослідження є також розгляд регіонального рівня регулювання правових відносин стосовно іноземних інвестицій. Багатосторонні інвестиційні договори, що регулюють питання інвестиційної діяльності деяких регіонів, зображеного в таблиці 1.4 [37].

Саме наведені положення конвенцій та багатосторонні інвестиційні договори забезпечують захист інвесторів на міжнародному та регіональному рівнях, сприяють розвитку торгівлі, взаємовигідним інвестиціям, розвитку вільних ринків, участі розвинених, малорозвинених країн та країн, що розвиваються в міжнародній торгівлі, розвитку усіх країн-світу, вирішенню інвестиційних спорів між країнами, захисту іноземних інвестицій.

Таблиця 1.4

Багатосторонні інвестиційні договори щодо регулювання діяльності на
регіональному рівні

Назва угоди	Країни	Основні цілі угоди
Європейський Союз (ЄС)	27 європейських країн	<ul style="list-style-type: none"> – досягнення високого ступеня економічного розвитку країн – утворення єдиного простору без внутрішніх кордонів – здійснення спільної зовнішньої політики
Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA)	Мексика, Канада, США	<ul style="list-style-type: none"> – збільшення доцільності інвестування – позбавлення існуючих перешкод в торгівлі – створення умов здорової конкуренції – розвиток співпраці – захист прав інтелектуальної власності
Угода про асоціацію країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) про сприяння та захист інвестицій	Бруней, Камбоджа, Індонезія, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, В'єтнам	<ul style="list-style-type: none"> – захист іноземних інвесторів – захист процесу здійснення інвестування на території приймаючої країни – залучення іноземних інвестицій в азійський регіон
Інвестиційний протокол Колонії про спільний ринок Південного конусу (МЕРКОСУР)	Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання економіки регіону, в тому числі за рахунок залучення інвестицій – створення умов вільної торгівлі – вільне пересування товарів, валюти, людей по території регіону
Картахенська угода про вільну торгівлю	Колумбія, Мексика, Венесуела	<ul style="list-style-type: none"> – сприяння багатогранному розвитку країн-членів – покращення умов існування спільного ринку – створення Економічного союзу
Всебічна та прогресивна угода про транстихоокеанське партнерство (СРТРР)	Австралія, Бруней, Канада, Чилі, Японія, Малайзія, Мексика, Нова Зеландія, Перу, Сінгапур, В'єтнам	<ul style="list-style-type: none"> – створення багатостороннього економічного партнерства – захист прав інтелектуальної власності – створення сприятливого середовища для залучення інвестицій – здійснення контролю над усіма економічними процесами

На національному рівні, правове регулювання іноземних інвестицій здійснюється на основі спеціально створених нормативних актів у тій чи іншій сфері, а також відповідно до норм валютного, податкового та антимонопольного національного законодавства. Особливі нормативні акти описують положення, що визначають права та обов'язки юридичних чи

фізичних осіб як іноземних інвесторів, умови допуску іноземних інвесторів до економічного середовища країни (включаючи всі супутні питання, що виникають за процесу інвестування). Більше увага при цьому приділяється не колізійному методу регулювання таких відносин, а саме матеріально-правовому [36].

Станом на початок 2021 року, контроль за прямими іноземними інвестиціями значно посилюється; нові юрисдикції застосовують механізми перевірки ПІ, тоді як уряди, що мають існуючі режими, розширюють свої повноваження та активізують їх застосування. Ця тенденція посиленого контролю з'явилася ще до пандемії, але була прискорена через занепокоєння, що компанії, ослаблені економічними наслідками COVID-19, перебувають під загрозою іноземного поглинання.

Серед країн, які зробили значний вклад в регулювання іноземних інвестицій, слід виділити США. Історично склалося так, що політика США завжди сприяла залученню іноземних інвестицій в країну і, як правило, політика уряду США щодо оподаткування та регулювання іноземного інвестування пропонує інвесторам широку свободу здійснення такого роду діяльності.

Сполучені Штати отримують найбільше іноземних інвестицій від своїх традиційних союзників, включаючи Канаду, Німеччину, Японію та Великобританію. Однак, оскільки інші країни, включаючи Китай, прагнуть інвестувати приватне та суверенне багатство за кордон для досягнення цілей щодо придбання нових технологій, США все ж таки намагається регулювати свою відкритість для здійснення іноземних інвестицій. Причиною такого регулювання є наявні проблеми економічної та національної безпеки.

Сполучені Штати не мають закону, що забороняє здійснювати іноземні інвестиції або підлягає їх перегляду на основі існуючих економічних проблем. У США існують деякі обмеження та процедури перегляду іноземних інвестицій у декількох галузях, таких як авіація та атомна енергетика. Крім того, у країні існує процес перегляду можливості здійснення іноземних інвестицій, які

можуть негативно впливати на інтереси національної безпеки США, який був суттєво реформований у 2018 році.

Саме комітет з іноземних інвестицій у Сполучених Штатах (CFIUS) розглядає питання іноземних інвестицій з урахуванням ризиків, що стосуються національної безпеки, які можуть бути присутніми під час здійснення інвестиційної діяльності в деякі види економічної діяльності США. Незважаючи на те, що CFIUS рідко призупиняє або блокує діяльність щодо здійснення іноземних інвестицій, він, тим не менш, має право вимагати від іноземних інвесторів погодитися на здійснення різних заходів, спрямованих на пом'якшення можливих проблемних питань національної безпеки - зобов'язання щодо сповіщення відносно будь-яких змін у структурі товарів чи послуг та встановлення внутрішнього контролю за дотриманням цих вимог. За президента Трампа CFIUS з більшою ретельністю вивчав інвестиції з Китаю, особливо інвестиції в технологічний сектор.

Як правило, в країні існує відносно мало перешкод, які потрібно усунути, щоб зареєструвати та почати ведення бізнесу у Сполучених Штатах, хоча це залежить від штату. Вирішення інвестиційних спорів зазвичай регулюється Федеральним правилом цивільного процесу №4, яке передбачає, що претензії Сполученим Штатам здійснюються шляхом передачі копії повістки та скарги прокурору США в окрузі, в якому подається позов, також помічнику прокурора США або призначеному працівнику.

Вартими уваги є також принципи регулювання іноземного інвестування в Європейських країнах на даному етапі розвитку інвестиційних відносин. Регламент ЄС про ПІ, що діє з 11 жовтня 2020 року, створює механізм для координації національного контролю за вхідним капіталом іноземних інвесторів, одночасно надаючи Європейській Комісії важливу нову центральну консультативну роль. Європейський союз та його держави-члени мають досить відкрите інвестиційне середовище, тому ЄС є одним із основних напрямків для іноземних інвестицій в світі. З моменту вступу в силу Лісабонського договору в 2009 році, ЄС володіє виключною компетенцією з розробки політики і правил

стосовно ПШ, які підпадають під «Загальну комерційну політику» ЄС. ЄС має право приймати правила захисту іноземних інвестицій, а також заключати міжнародні договори для захисту прав інвесторів ЄС в третіх країнах.

Деякі країни-члени ЄС, особливо Франція, Німеччина та Італія, стають все більше стурбованими щодо стратегічних придбання іноземними інвесторами (особливо певними державними підприємствами) європейських компаній, які можуть призвести до втрати ЄС власності чи контролю над ключовими її технологіями. Вони розкритикували відсутність єдиної нормативно-правової бази ЄС і закликали його інститути створити комплексну основу для перевірки ПШ.

В результаті, в березні 2019 року ЄС презентував загальноєвропейський механізм координації і співробітництва, який застосовується до перевірки ПШ за міркуваннями безпеки і суспільного порядку в стратегічних галузях, інфраструктурі і ключових технологіях, а також відносно інших важливих активів. В ході спалаху пандемії COVID-19, Європейська комісія випустила керівні принципи для держав-членів по застосуванню обмежень ПШ в масштабах всього ЄС, підкреслюючи, що відкритість ЄС для іноземних інвестицій повинна бути врівноважена відповідними інструментами перевірки і попередження держав-членів про те, що європейські стратегічні активи охорони здоров'я, такі як медичне чи захисне обладнання і медичні дослідницькі заклади можуть стати об'єктом ворожих володінь через ПШ.

В більш загальному плані, Європейська комісія підкреслила, що в умовах пандемії, стратегічні активи мають визначальне значення для безпеки Європи і є частиною основи її економіки, закликаючи держави-члени в повній мірі використовувати свої вже існуючі механізми перевірки ПШ. Більш того, в червні 2020 року Європейська комісія прийняла Білу книгу, в якій пропонувалися нові механізми огляду ПШ для усунення спотворюючих ефектів, спричинені іноземними субсидіями в ЄС.

Біла книга є ключовим елементом нової промислової стратегії ЄС, направлена на створення ринкових правил, які не дозволять іноземним

субсидіям сприяти покупці компаній ЄС або негативно впливати на інвестиційні рішення, ринкові операції, цінову політику їх бенефіціарів чи проведення збиткових торгів в державних закупівлях для несубсидійованих компаній. Сфера застосування нових інструментів боротьби з субсидіями є ширшою, ніж сама перевірка ПІІ, оскільки перевірка за допомогою попередніх інструментів виходить далеко за рамки національної безпеки і суспільного порядку. Розглянемо нещодавні поправки до державного регулювання іноземних інвестицій деяких з країн світу детальніше (табл. 1.5) [37].

Таблиця 1.5

Нововведення в принципах національного регулювання іноземних інвестицій в деяких країнах світу

Країна	Принцип регулювання
Європа	
Франція	Франція нещодавно вдосконалила свої правила щодо ПІІ. Зрозумілі вимоги до іноземних інвесторів та нижчі інвестиційні пороги покликані охопити більше угод та зацікавити більшу кількість інвесторів. Застосовувані санкції та обмеження до інвестора, також були значно прояснені і спрощені. Процес перегляду ПІІ відображає двоступеневий підхід системи CFIUS США.
Німеччина	У минулому Німеччина вже двічі посилювала свої правила щодо контролю ПІІ. Вона планує вносити подальші поправки для розширення сфери своїх повноважень щодо ПІІ до повного набуття чинності регламенту ЄС щодо перегляду ПІІ.
Велико-британія	Великобританія внесла ряд змін щодо регулювання іноземних інвестицій для посилення своїх повноважень щодо перегляду ПІІ. Очікується, що нові зміни збільшать можливості втручання Великобританії в ринки інших країн.
Азія	
Китай	Спеціальні адміністративні заходи стосовно іноземних інвесторів забороняють або обмежують прямі іноземні інвестиції в Китай. Обмежувальні правила були послаблені тільки для певних галузей, де реєстрація іноземних інвестицій є достатньою, і попереднє схвалення не потрібно.
Японія	Було внесено правки до Закону про валютні операції з ціллю подальшого стимулювання ПІІ, які сприяють значному економічному зростанню та забезпечення достатнього контролю ПІІ, які можуть нести потенційно загрозу національній безпеці країни
ОАЕ	ОАЕ зробили крок для заохочення іноземних інвестицій, прийнявши Позитивну резолюцію щодо переліку секторів та видів економічної діяльності, де іноземні інвестори можуть придбати пакет акцій без необхідності проходити процес перегляду здійснення ПІІ. Компанії в ОАЕ, які перебувають повністю у власності іноземного інвестора, повинні відповідати мінімальним вимогам щодо наявності статутного капіталу та будь-яким іншим конкретним умовам або вимогам, викладеним у резолюції щодо відповідної діяльності.

Причиною посилення обмежень стосовно ПІІ стала пандемія, спричинена вірусом COVID-19, яка вплинула на глобалізацію і призвела до порушення потоків прямих іноземних інвестицій. Зокрема, пандемія в безпрецедентному масштабі порушила існуючі виробничі мережі, міжнародні торговельні потоки і глобальні виробничо-збутові ланцюги, на які зазвичай покладаються багатонаціональні компанії. В той же час, ряд потрясінь стосовно попиту і пропозиції на ринках, поставив під загрозу життєдіяльність багатьох підприємств. До того ж, уряди країн прийняли важливі заходи економічної політики для зменшення економічних наслідків кризи в сфері охорони здоров'я. Результат економічних заходів та заходів стосовно акцентування уваги саме на медицині, прийнятих державами у всьому світі, також визначає рівень впливу пандемії на потоки ПІІ.

Таким чином, можна стверджувати те, що майже всі досліджувані Європейські та Азіатські країни посилили свої заходи щодо контролю ПІІ цього року. Глобальна інвестиційна політика не могла не бути зміненою під таким жорстким тиском неочікуваних обставин.

Висновки до розділу 1

Іноземні інвестиції є досить важливим поняттям, яке завжди буде досліджуватися і вдосконалюватися в економічній науці. В ході теоретичного опрацювання, в даному розділі було уточнено поняття іноземних інвестицій та досліджено їх класифікацію за основними ознаками, а також зроблено акцент на сутності прямих іноземних інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції здійснюють значний вплив на економіку країни, в яку вони спрямовані, проте цей вплив не є повністю позитивним. Таким чином, було визначено, що основними позитивними аспектами залучення ПІІ в країну є стимулювання росту економіки, покращення платіжного балансу, створення нових робочих місць, обмін новими технологіями, а також поповнення внутрішнього ринку капіталу. На противагу позитивному впливу,

іноземні інвестиції можуть також негативно впливати на приймаючу країну шляхом трансферту частини прибутку за кордон, витіснення фірм приймаючої країни з ринку за рахунок сильної конкуренції, а також жорсткої експлуатації природних ресурсів тощо.

За оцінки впливу, який здійснює іноземне інвестування на економіку приймаючої країни, важливим стало дослідження правового регулювання інвестиційної діяльності.

У світі існує чимало багатосторонніх договорів, що регулюють правові відносини в сфері іноземного інвестування, проте не всі з них є повністю досконалими. З початком поширення обмежувальних епідеміологічних заходів у світі, уряди країн вдалися до посилення заходів контролю прямих іноземних інвестицій.

Метою впровадження нових умов регулювання здійснення інвестиційної діяльності стало питання захисту національної безпеки країн та певних галузей економіки, які володіють новітніми технологіями чи певними важливими вітчизняними активами.

Загалом, до 2019 року, в світі існувала перспектива на подальше збільшення обсягу іноземних інвестицій в світовому масштабі, але цю позитивну тенденцію похитнуло розповсюдження по всьому світу коронавірусної інфекції, яка, в свою чергу спровокувала початок нової глобальної кризи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Динамічний розвиток інвестиційної діяльності в Україні

В сучасних умовах розвитку глобалізаційних процесів в світі за існування високої конкуренції на міжнародних ринках важливим питанням постає обсяг і якість інвестицій, які залучаються в країну.

З кожним наступним роком Україна стає дедалі привабливішим об'єктом для інвестування, оскільки вона представляє собою порівняно великий ринок із близько 44 мільйонами споживачів. Інвестори вбачають в Україні перспективний напрямок для інвестування через наявність кваліфікованої робочої сили, сировини і ресурсів, інших виробничих витрат, чия вартість є значно дешевшою в порівнянні з розвиненими країнами. Іншими привабливими інвестиційними факторами, що сприяють розширенню інвестиційних зв'язків України: великий потенціал і практично необмежений внутрішній ринок; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (порти, аеропорти, залізниці, склади, системи зв'язку та інженерні мережі) тощо [51].

Україна знаходиться на перехресті основних торгових шляхів між Європою та Азією, що робить її ідеальним місцем для транзитних перевезень в рамках міжнародних транспортних коридорів. Україна зосереджує на своїй території близько 30% світового чорнозему та майже 200 видів корисних копалин. Вона традиційно займає провідні позиції у виробництві та постачанні на зовнішні ринки зерна та соняшникової олії, чорних металів, труб, енергетичного обладнання та багатьох інших складних машинобудівних виробів. Після проведення реформ, що були спрямовані на захист іноземних інвестицій, Україна стала ще більш привабливим середовищем для міжнародних інвесторів. За рейтингом світового банку «Doing Business», в

якому за десятьма показниками оцінюють легкість ведення підприємницької діяльності в країні, в 2019 році Україна посіла 64-е місце у світі, порівняно з 71-м у 2018 році та 80-м в 2017 році (рис. 2.1) [37]. Завдяки покращенню деяких із своїх показників (табл. 2.1) [37]., вона змогла піднятися аж на 5 сходинок в рейтингу, залишивши позаду такі країни як: Греція, Індонезія, Монголія, Ямайка, Узбекистан тощо.

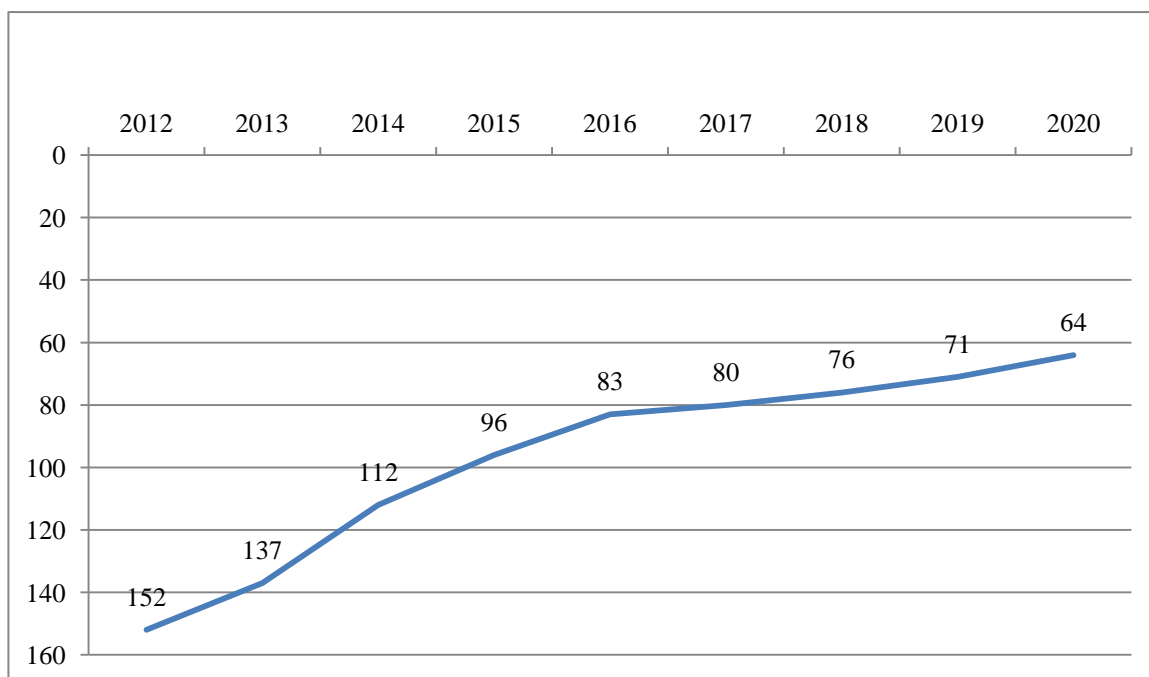

Рис. 2.1. Україна в рейтингу «Doing Business» за 2012-2020 рр.

З огляду на рис. 2.1, прослідковується тенденція України до покращення і зміцнення своїх позицій в міжнародному рейтингу «Doing Business». Кожного наступного року, починаючи з 2012, вона зростала і станом на 2020 подолала сумарно 88 позицій в порівнянні з показником у найпершому досліджуваному році. Найбільший ривок країни в рейтингу спостерігався в 2015 році, коли вона піднялася на 96 місце і подолала 16 сходинок.

Значні зрушення в Україні спостерігалися саме за показниками: отримання дозволів на будівництво (було досягнуто прийняття спрощеного процесу отримання дозволів на будівництво та зменшено розмір пайового внеску), підключення до електромереж (було підвищено надійність

енергопостачання, спрощено умови доступу до отримання електроенергії), реєстрація власності (було підвищено прозорість системи стосовно управління земельними ресурсами), захист міноритарних інвесторів, міжнародна торгівля (було скорочено час на імпорт за допомогою зниження вимог для сертифікації відповідності автозапчастин).

В той час як за показниками отримання кредитів (загалом було проведено реформу, яка призвела до позитивних наслідків, проте, інші країни покращили цей показник в більшій мірі), реєстрація бізнесу, забезпечення виконання контрактів, оподаткування, вирішення питань неплатоспроможності, Україна послабила свої позиції в рейтингу.

Таблиця 2.1

Порівняння показників стосовно ведення бізнесу в Україні

Показники, що досліджуються	Місце в рейтингу		Зміцнення (↑) / послаблення позицій (↓)
	2018 р.	2019 р.	
Отримання дозволів на будівництво	30	20	↑
Підключення до електромереж	135	128	↑
Реєстрація власності	63	61	↑
Захист міноритарних інвесторів	72	45	↑
Міжнародна торгівля	78	74	↑
Отримання кредитів	32	37	↓
Реєстрація бізнесу	56	61	↓
Забезпечення виконання контрактів	57	63	↓
Оподаткування	54	65	↓
Вирішення питань неплатоспроможності	145	146	↓

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), безперечно, є важливим фактором стимулювання економічного зростання в Україні. Дані та аналіз Державної служби статистики України вказують на те, що загальний обсяг ПІІ на кінець 2020 році оцінювався у 48,93 мільярдів доларів США, в той час як на початок 2020 року він сягав показника 51,39 млрд. дол. США (табл. 2.2) [40], [41].

Згідно проаналізованих даних, найбільший обсяг надходжень ПІІ в Україну спостерігався в 2008 році і становив 10913 млн. дол. США, що було майже в 2 рази більше, ніж у 2019 році.

Таблиця 2.2

Обсяг ПІІ в економіку України станом на 2008-2020 рр.

Рік	Обсяг ПІІ в Україну, млн. дол.	Обсяг ПІІ з України, млн. дол.	Сальдо
2008	10913	1010	+9903
2009	4816	162	+4654
2010	6495	736	+5759
2011	7207	192	+7015
2012	8401	1206	+7195
2013	4499	420	+4079
2014	410	111	+299
2015	2961	-51	+2910
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950

Поява глобальної фінансової кризи сприяла значному зниженню обсягу надходжень ПІІ в 2009 році – обсяг інвестованих коштів зменшився на 6097 млн. дол. США., що у відсотковому співвідношенні дорівнює значенню близькому 56%. У період з 2010-2012 рр., в Україні спостерігалася тенденція до поступового збільшення інвестиційних надходжень, сума яких станом на 2012 рік становила 8401 млн. дол. США, але вже в 2013, 2014 роках, їх обсяг став знову значно зменшуватись до значення 410 млн. дол. США. Причиною різкого зниження притоку ПІІ в Україну в згаданих роках стало посилення політичної нестабільності всередині країни.

Протягом 2015-2016 років ситуація стала дещо покращуватись, обсяг ПІІ становив 2961 і 3810 млн. дол. США відповідно. Але неефективні економічні реформи, порушення урядом обіцянок щодо стабілізації політичної ситуації в країні та інші негативні чинники призвели до повторного скорочення обсягу ПІІ в 2017 році до 3692 млн. дол. США.

Незначне збільшення ПІІ в 2018, 2019 роках (сумарно на 2168 млн. дол. США) свідчило про те, що в інвесторів все ж таки існує недовіра до ведення бізнесу на території України, та і взагалі, до сприятливого для інвестиційного клімату в країні. Показник ПІІ в Україні за 2020 рік став найгіршими за останні

20 років – відтік становив 868 млн. дол. США. Пандемія, спричинена коронавірусною інфекцією COVID-19, нанесла серйозного удару економікам країн у всьому світі і Україна не стала виключенням.

Динаміка надходження інвестиційних коштів в Україну за 2008-2020 роки графічно зображена на рисунку 2.2.

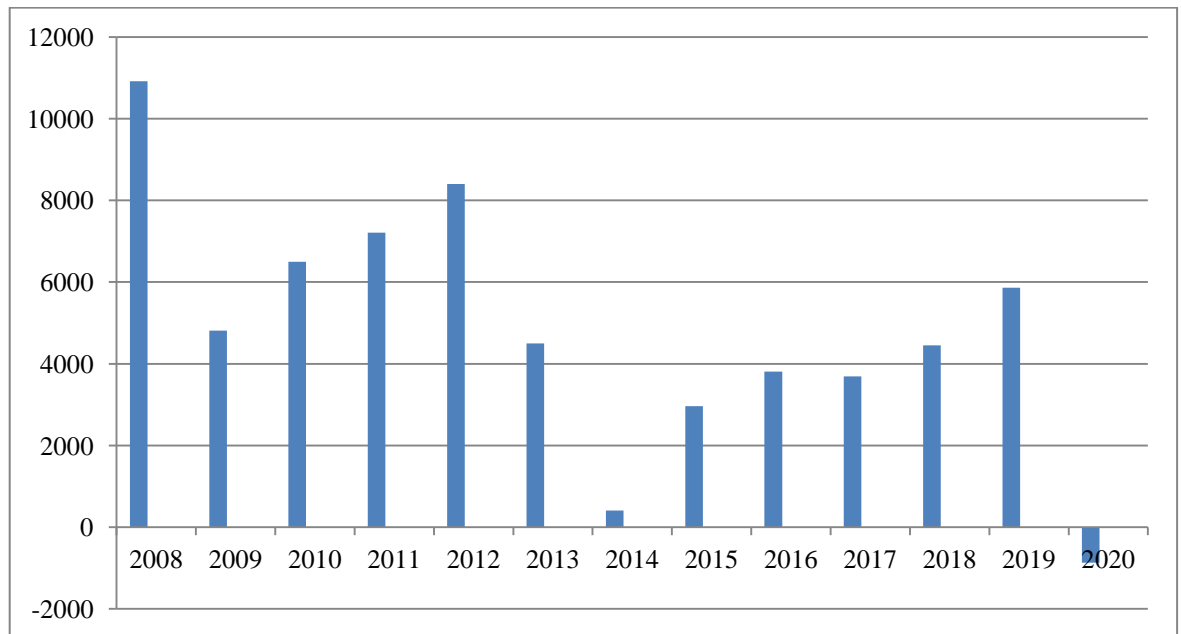

Рис. 2.2. Динаміка надходження ПІІ в Україну

Джерела ПІІ в Україну сьогодні визначаються своєю різноманітністю.

Найбільшим інвестором в країні за 2020 рік став Кіпр (рис. 2.3) [41], вкладення якого становили 14,9 млрд. дол. США. Наступною країною за обсягом інвестицій були Нідерланди (10 млрд. дол. США).

Більша частина ПІІ в 2020 році надходила з європейських країн, включаючи Кіпр, Нідерланди, як уже зазначалося, Великобританію, Швейцарію, Німеччину, Австрію, Люксембург та Францію. Незважаючи на загострення конфлікту на сході України, Російська Федерація все ще залишилася одним із провідних інвесторів, вклавши в Україну 1,028 млрд. дол. США.

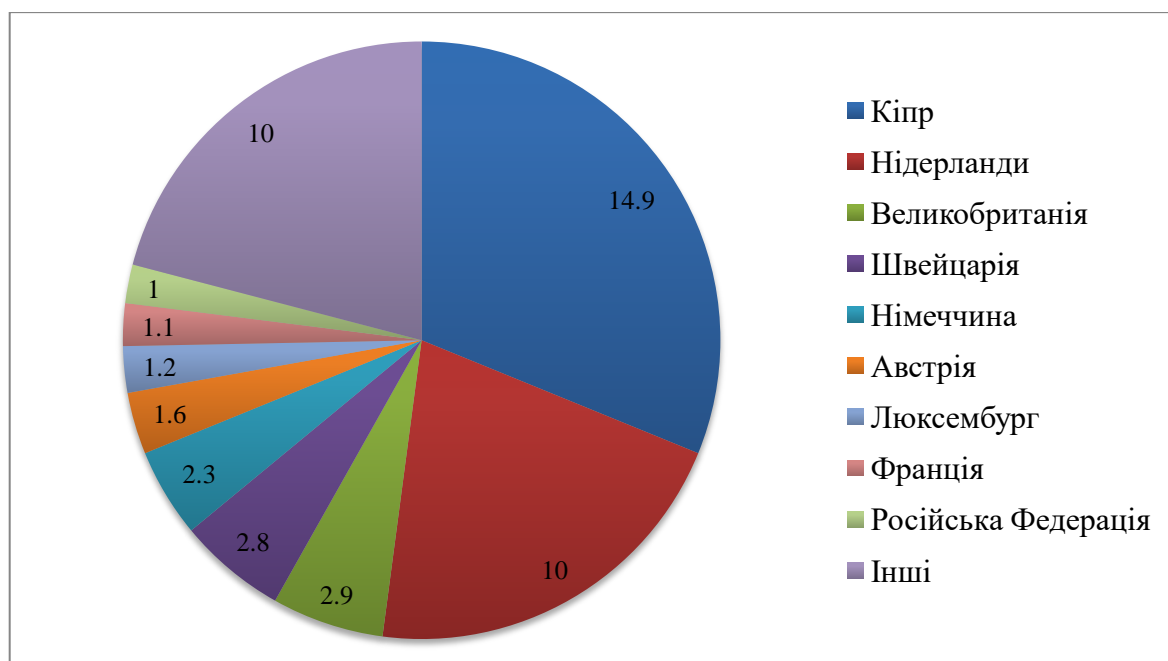

Рис. 2.3. Найбільші країни-інвестори в економіку України станом на 2020 рік (млрд. дол. США)

Кіпр є країною-офшором, яка вже протягом багатьох років залишається провідним інвестором в Україну. Економічні експерти припускають, що засновниками фірм Кіпру, які здійснюють капіталовкладення в українські галузі є саме громадяни України.

Наявність офшорної компанії на Кіпрі для бізнесу в Україні – це зручний спосіб для здійснення інвестиційної діяльності у великий бізнес на території України. Перевагою такої компанії є низькі або нульові ставки податків, швидке і вільне проведення операцій з валютою без будь-якого контролю обслуговуючого банку України, Національного банку України, податкових інспекторів тощо.

Проте, проблема надходження іноземних інвестицій в Україну з офшорних зон є в тому, що вони не сприяють припливу модернізованих технологій виробництва, новітніх методів з організації бізнесу і передових методик з управління.

З метою визначення привабливих видів економічної діяльності в Україні для іноземних інвесторів, було проаналізовано динаміку структури надходження прямих іноземних інвестицій (табл. 2.3) [38].

Таблиця 2.3

Динаміка надходження ПІІ до України за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Структура ПІІ, %	
	2016 рік	2020 рік
Промисловість	30,8	39,8
Фінансова та страхова діяльність	13,5	9,4
Інформація та телекомунікації	6,5	5,9
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,3
Операції з нерухомим майном	11,7	9,3
Інші види економічної діяльності	21,6	19,3
Всього	100,0	100,0

Аналіз таблиці 2.3 Показав, що за досліджувані роки в структурі ПІІ відбулися деякі зміни. Найбільш пріоритетною галуззю для іноземних інвесторів в Україні залишається промисловість - частка в інвестуванні з 2016 до 2020 року зросла на 9% і становила 39,8%.

Позитивним фактом є те, що значний розмір грошових ресурсів було інвестовано в оптову та роздрібну торгівлю, що становило 16,3% у загальній структурі ПІІ станом на 2020 рік. Слід зазначити, що за 4 досліджувані роки, частка інвестування фінансової та страхової діяльності, інформації та телекомунікацій, операцій з нерухомим майном знизилася на 4,1%, 0,6%, 2,4% відповідно.

Порівняння даних щодо надходження і відтоку прямих іноземних інвестицій в Україну за I квартал 2019, 2020 років зображено в таблиці 2.4 [38]. З метою залучення інвестицій, Україна пропонує достатньо багато переваг для самих інвесторів, а також створює сприятливе середовище для вкладення коштів в вітчизняні підприємства. Українська економіка поступово лібералізується і в даний час є одним із найпривабливіших економічних кліматів для інвестицій.

Таблиця 2.4

Надходження ПІІ до України за видами економічної діяльності

Галузь	Рік			
	2019		2020	
	Притік ↑	Відтік ↓	Притік ↑	Відтік ↓
Сільське, лісове та рибне господарство	-	36,3	-	9,8
Промисловість	278,4	-	-	1593,8
Будівництво	12,4	-	-	29
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів	35,6	-	-	159,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	15	-	-	122,1
Готельно-ресторанний бізнес	-	15	-	24,2
ІТ-сфера	60,3	-	53	-
Фінанси та страхування	482,3	-	237,5	-
Операції з нерухомістю	35,2	-	-	52,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	30,3	-	109,6	-
Адміністративне та допоміжне обслуговування	28,5	-	8,4	-
Освіта	-	2,5	-	4,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7	-	-	2,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	2,5	0,2	-

До моменту поширення епідеміологічних карантинних заходів всередині країни, можна було стверджувати те, що за останні роки найбільший ріст спостерігався в таких найцікавіших для інвесторів галузях як: промисловість, ІТ-сфера, фінанси та страхування, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів тощо. Саме тому існує необхідність детальніше розглянути кожну галузь і дослідити, чому доцільно інвестувати саме в неї.

Виділимо найпривабливіші сектори для інвестицій в Україні:

1) Агробізнес. Україну часто називають потенційною глобальною сільськогосподарською наддержавою. Понад 70% загальної площі країни займає сільськогосподарські угіддя. Це становить трохи більше 42 мільйонів гектарів, з яких 32 мільйони - це рілля, придатна для вирощування зерна та овочів. Приблизно 25% населення України зайнято в аграрному секторі. Аграрний сектор є одним із перспективних секторів економіки України, на який припадає понад 20% ВВП. Україна входить до п'ятірки найбільших експортерів

зерна у світі та посідає перше місце у світі за обсягом експорту соняшникової олії (58%). Найбільша частина поточного сільськогосподарського виробництва України складається з різноманітного поєднання зернових та кормових культур, включаючи пшеницю, кукурудзу, ячмінь, соняшник, цукрові буряки, тютюн, бобові, фрукти та овочі. Україна займає провідні позиції як великий виробник зернових культур, особливо пшениці.

2) Газова галузь. Україна володіє третім за величиною в Європі запасами сланцевого газу, який оцінюється в 5-8 трлн куб.

3) Електроенергетика. Електричний сектор України складається з понад тридцяти електростанцій, з яких чотирнадцять - теплові та ще чотири - атомні. У той час як уряд продовжує розширювати оптовий енергетичний сектор як постачальника та власника національної енергетичної мережі, розподільчий сектор був значною мірою приватизований.

4) Вугільний сектор. Традиційне видобуток вугілля неухильно зменшується, що призвело до необхідності диверсифікації поставок імпорту з таких країн, як США та Австралія.

5) Ядерна енергетика. Ядерна енергетика є основним ресурсом для виробництва електроенергії в Україні. Уряд передбачає, що ядерна енергетика найближчим часом зможе забезпечити половину майбутніх потреб країни в електроенергії. Очікується, що потреба України в електроенергії подвоїться протягом наступних 15 років, що призведе до необхідності значних та стабільних інвестицій протягом багатьох років для забезпечення модернізації її електростанцій, безпеки поставок сировини та конкурентоспроможності різних виробників.

Таким чином, в ході проведеного дослідження надходження ПІІ в Україну за видами економічної діяльності, найбільший обсяг мали саме інвестиції в промисловість.

2.2. Аналіз іноземного інвестування в промисловості України

Промисловість є одним із потужних двигунів економіки будь-якої країни, саме тому важливим питанням постає саме дослідження даної галузі та вдосконалення її структури.

Функціонування промисловості України визначають одним із найпріоритетніших напрямків економіки країни і одною з необхідних умов її економічної та продовольчої безпеки. Саме від розвитку і результатів діяльності промислового комплексу безпосередньо залежить розвиток продуктивних сил, належний видобуток сировини, діяльність підприємств з виробництва електричної енергії, а також навіть і виробництво багатьох товарів і надання послуг.

Неодмінною умовою прискореного розвитку промисловості і подолання кризових явищ є активізація інвестиційної діяльності, яка може забезпечити нарощування потенціалу галузі, відтворення основних виробничих фондів, їх якісне поліпшення, активізацію виробничих, технологічних, наукових, організаційних, соціальних, природних факторів виробництва, впровадження досягнень науково - технічного прогресу, перехід до інноваційного шляху розвитку. Про пріоритетність інвестиційного розвитку свідчить і той факт, що важливе значення має проблема раціонального використання наявних фінансових ресурсів підприємств, яка відображається у формуванні структури інвестицій, що веде до прогресивних змін. Саме тому головною ознакою стійкого, поступового і якісного економічного розвитку промислових підприємств в сучасних умовах господарювання повинна бути спрямованість на активізацію інвестиційних процесів.

Промисловість є однією з найважливіших галузей в економіці країни, до того ж досить привабливою для іноземних інвесторів. Дана галузь є досить розвинутою в Україні, проте все ж налічує ряд помітних негативних аспектів свого функціонування.

Для того, щоб їх подолати, Україні потрібні значні обсяги інвестицій і раціональне їх використання. Так як у вітчизняній економіці, в тому числі, промисловості, існує проблема нестачі приватних і державних вкладень, для вирішення цієї проблеми, уряд держави має залучати іноземні інвестиції.

Інвестиційна діяльність нерозривно пов'язана з оцінкою стану і прогнозуванням розвитку інвестиційного ринку. Саме через це існує необхідність забезпечення підприємств не тільки своїми внутрішніми, але і зовнішніми інвестиційними можливостями та ресурсами, зокрема іноземного походження, що все-таки можливо за умови створення сприятливих економічних умов в Україні для функціонування інвестиційного капіталу в сфері оподаткування, захисту прав власності та інтересів іноземних суб'єктів господарювання. Стан інвестиційного ринку характеризують такі елементи, як попит, пропозиція, ціна і конкуренція, проте співвідношення цих елементів постійно змінюється. Це загальний стан мінливості інвестиційного ринку є надзвичайно складним економічним явищем, оскільки воно формується під впливом безлічі економічних чинників.

За даними Державного комітету статистики України, галузь промисловості протягом багатьох років залишається провідною галуззю для іноземних інвесторів через наявність не досить високих комерційних ризиків та можливості швидкої окупності витрат. Звичайно, з кожним роком частка фінансування даної галузі змінюється і на даний момент обсяг ПІІ в промисловості є невтішним, проте динаміка цих змін все ж має позитивну перспективу в майбутньому (табл. 2.5) [38], [41].

Таблиця 2.5

Динаміка надходження ПІІ в промисловість України

Рік	Обсяг ПІІ, млн. дол. США	Частка у загальному обсязі інвестицій, %
2015	3010,2	34,1
2016	4870,6	30,8
2017	2864,6	32,4
2018	2228,6	31,5
2019	2525,5	33,0
2020	-1313,4	39,8

В ході аналізу даних стосовно динаміки надходження ППІ в промисловість України, можна помітити, що її інвестування з кожним роком було близьке значень 30-39%. Таким чином, найбільший обсяг ППІ в дану галузь був залучений в 2016 році і становив 4870,6 млн. дол. США., а у 2020 році відбувся значний відтік ППІ в розмірі 1313,4 млн. дол. США.

Для оцінки ефективності функціонування промислового комплексу в Україні та його привабливості для іноземних інвесторів, важливим є також дослідження динаміки зміни обсягу реалізованої продукції в окремих галузях промисловості (табл. 2.6) [41].

Таблиця 2.6

Обсяги реалізованої промислової продукції за видами діяльності (млн. дол. США)

	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Промисловість всього	1767093,3	2153031,3	2508579,5	2480804,2
Добувна та переробна промисловість	1367751	1714038,8	2017721,1	1992299
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	381445,1	451114,8	504332,4	530505,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	16882,6	20943,9	24108,7	24714,2
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	22252,1	27351,3	34023,6	34642
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	56234,9	59198,5	68541,7	72159,8
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	29980,8	82178,6	97400,3	71592,9
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	24101,6	28948,9	34205,9	36394,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	90192,3	109572,3	131734,4	141864,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	302957,9	391164,9	463844,5	348252,6
Машинобудування	116367,3	150417	182103,1	188082,3

З аналізу показників таблиці 2.6, можна стверджувати про те, що Україна має досить хороші обсяги реалізованої промислової продукції, що були вираховані в грошовому еквіваленті, у всіх видах діяльності для поточного етапу її економічного розвитку. Проте, в країні існує ряд негативних факторів, які все ж стримують розвиток промисловості сьогодні. До цих факторів можна віднести недосконалість нормативно-правової бази стосовно регулювання іноземних інвестицій, доволі низький індекс інвестиційної привабливості України, високі ставки податків та значний рівень корупції.

Розміщення промислових підприємств на території України є досить нерівномірним. Таким чином, більшість підприємств розташовані в Донецькій, Луганській, Запорізькій та Дніпропетровській областях, саме там зосереджена найбільша кількість виробничих потужностей.

Найбільшими країнами-інвесторами в промисловість України є Нідерланди (24%), Кіпр (23,8%), Німеччина (9,9%), Швейцарія (9,9%) і Велика Британія (5,9%) (рис. 2.4) [41]. В загальному обсязі ПІ в промисловість України, інвестування було здійснено 45-ти країнами світу.

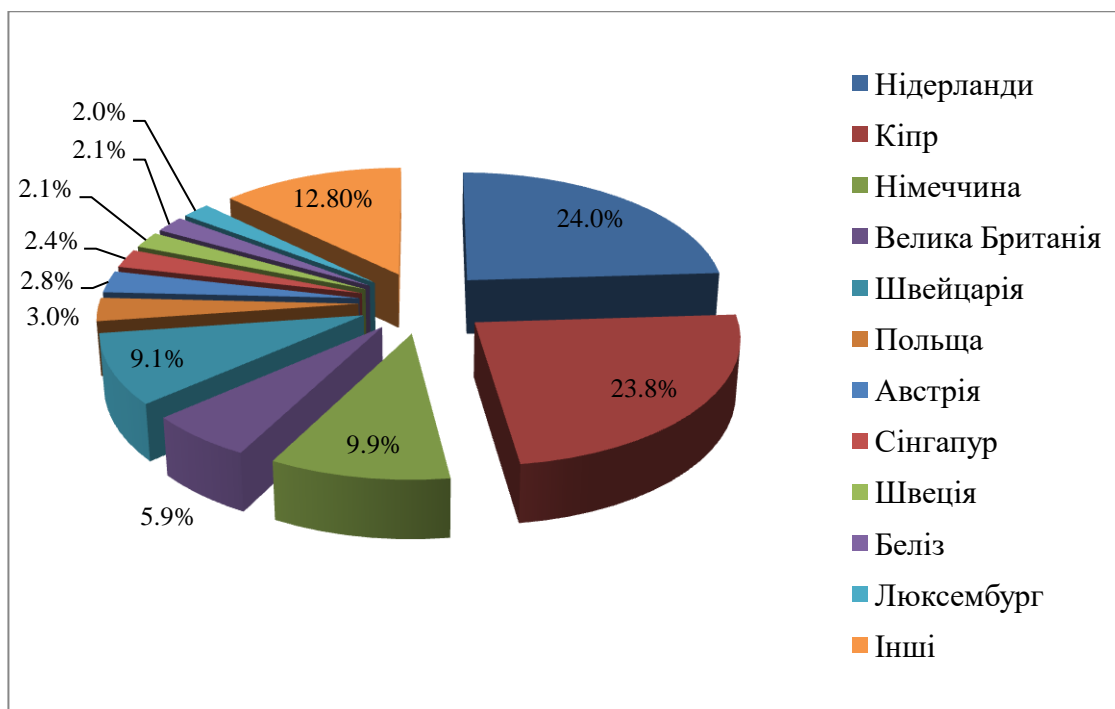

Рис. 2.4. Найбільші країни-інвестори в промисловість України станом на початок 2020 року

Не зважаючи на наявність вищеописаних негативних аспектів іноземного інвестування в Україні, інвестори залишаються зацікавленими в інвестуванні капіталу в різні галузі промисловості, про що свідчать дані таблиці 2.7 [38], [41].

Таблиця 2.7

ППІ в Україну за окремими видами економічної діяльності (млн. дол. США)

Вид економічної діяльності	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	794,0	1149,5	-380,8
Переробна промисловість	1466,9	741,5	-1346,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	325,6	408,7	438,9
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	16,7	11,8	-7,3
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	-47,5	82,1	69,6
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	66,3	-55,9	-69,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-69,2	553,6	-830,8
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	25,5	52,7	16,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	58,9	271,1	32,1
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	937,2	797,2	-932,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	128,7	177,6	-72,6
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	24,7	37,1	10,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря	-32,1	633,0	4009,1
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-0,2	1,5	4,3

Станом на 2020 рік, в 50% видів економічної діяльності відбувся відтік ПІІ, що був спричинений початком глобальної фінансової кризи. Найбільший відтік ПІІ відбувся у переробній промисловості та металургійному комплексі і досягнув значень -1346,0 млн. дол. США та -932,9 млн. дол. США відповідно.

Виходячи з досліджених даних, можна прослідкувати в Україні тенденцію до зниження частки деяких видів економічної діяльності в загальному обсязі надходження іноземних інвестицій, а саме: переробної, легкої промисловості, хімічного та металургійного комплексу за 3 досліджуваних роки.

Найбільш привабливими галузями для іноземних інвесторів були ті, де характерним було зростання обсягу інвестицій щорічно, а саме: харчова промисловість, фармацевтична галузь та електроенергетика.

До 2020 року, прослідковувалась також позитивна тенденція інвестування добувної промисловості, але за періоду дотримання жорстких карантинних обмежень, в країні відбулося повне зупинення виробничої діяльності більшості підприємств і уже станом на кінець кризового року, у галузі добувної промисловості відтік ПІІ становив 380,3 млн. дол. США.

Під негативний вплив пандемії потрапили також переробна (відтік становив 1346,0 млн. дол. США), металургійна (-932,9 млн. дол. США), хімічна (-830,8 млн. дол. США), легка (-7,3 млн. дол. США), нафтопереробна (-69,6 млн. дол. США) промисловості та машинобудування (-72,6 млн. дол. США).

Промисловість є найважливішою одиницею структури господарського комплексу України. На неї припадає третина основних фондів, більше 35% зайнятості населення, що працюють в галузі народного господарства.

2.3. Вплив іноземного інвестування на розвиток машинобудування в Україні

Інвестиційна діяльність промисловості та її підприємств включно є сильно пов'язаною з рівнем економічного розвитку країни, а як наслідок і від

обсягу надходження інвестицій, які сприяють покращенню і модернізації технічного оснащення виробництва і зростання обсягів промислового виробництва. В ході аналізу стану української промисловості, можна стверджувати те, що в даній галузі прослідковується наявність багатьох проблемних аспектів, до яких можна віднести: низький попит на промислову продукцію, відсутність достатнього фінансування промислових підприємств, їх виробництва, зношеність основних фондів виробництва, неможливість належної оплати висококваліфікованої робочої сили. Саме тому досить актуальним постає питання зміни стратегії діяльності підприємств вітчизняної промисловості на таку модель розвитку, яка б базувалася на інноваційно-інвестиційному розвитку. Для цього в Україні існує необхідність створення модернізованих стратегічних напрямків щодо залучення інвестицій.

Зважаючи на історичні фактори існування і розвитку, вітчизняна економіка довгий період часу перебувала в кризовому становищі, проте до початку поширення карантинних заходів, пов'язаних з пандемією COVID-19, в країні існувала помітна позитивна тенденція її подальшого розвитку.

Машинобудування є однією з найважливіших галузей країн, які прагнуть високого і стрімкого економічного зростання, тому що саме її поточне становище та швидкість розвитку визначають подальші перспективи та виробничі можливості більшості галузей вітчизняної економіки. Машинобудування – це також галузь, що має значний ступень інвестиційного ризику, який прослідковується на машинобудівних підприємствах.

Для аналізу розвитку виробництва в галузі машинобудування в Україні, слід виділити фактори, які здійснюють найбільший вплив на нього. До цих факторів варто віднести: низький попит на промислову продукцію та нестачу фінансових надходжень (рис. 2.5) [41].

Дефіцитний попит на промислову продукцію завжди мав високе відсоткове значення серед досліджуваних негативних факторів. Протягом 2017-2019 рр. даний показник мав тенденцію до зниження, проте станом на 2020 рік, він знову значно зріс до 45%.

Вплив показника «дефіцит фінансових надходжень» теж зміцнився до 2020 року через негативні наслідки пандемії. Саме наявність такого великого ступеню впливу досліджуваних факторів на промислове виробництво, ставить капіталовкладення інвесторів під сумнів.

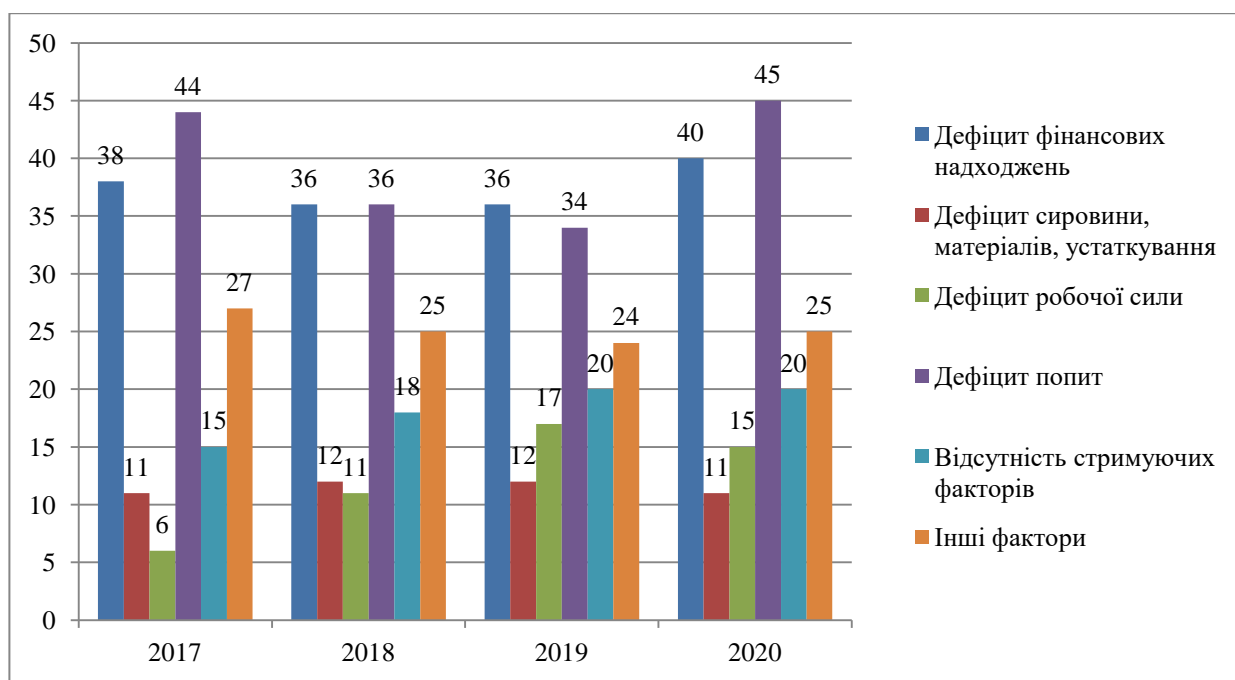

Рис. 2.5. Відсоткова оцінка факторів, що здійснюють значний вплив на промислове виробництво

Позитивною є тенденція до зміцнення показника «відсутність стримуючих факторів», що була виявлена в ході дослідження. Це означає, що, все ж таки, українські промислові виробництва в галузі машинобудування мають достатньо хорошу перспективу на повноцінне відновлення виробництва, вдосконалення матеріально-технічної бази, запровадження нових технологій у виробництво тощо.

В сучасних умовах економічного розвитку країн, суттєвої необхідності потребує розвиток багатьох галузей промисловості, які зможуть зробити країну конкурентоспроможною на світовому ринку та сприяти послідовному поліпшенню темпів зростання в інших промислових галузях. У вирішенні

зазначених проблемних питань важливу роль відіграє саме вітчизняне машинобудування.

Через наявність достатньо високого ступеня інвестиційного ризику в даній галузі, вона потерпає найсильніше від світової економічної кризи. Проте, продукція, вироблена на підприємствах машинобудування має головну роль у відтворенні досягнень НТП у всіх структурних частинах вітчизняного господарства. Активізація процесів інвестування, в тому числі і іноземного в основному залежить від обсягів реалізації продукції машинобудування та обсягу експорту продукції машинобудування (табл. 2.9) [41].

Таблиця 2.8

Обсяги реалізованої продукції в галузі машинобудування в грошовому еквіваленті (млн. грн)

	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Машинобудування	150417	182103	188082
Виробництво машин та устаткування	46238	64571	65195
Виробництво електричного устаткування	28759	34016	36885
Виробництво транспортних засобів та устаткування	75420	83516	86002

Загальні обсяги продукції в галузі машинобудування, що була реалізована протягом 2017-2019 років, стабільно зростали. Так станом на 2019 р. вони збільшилися на 25 % у зрівнянні з 2017 роком і становили 188082 млн. грн.

Зростали динамічно також обсяги реалізованої продукції і в інших галузях машинобудування, що свідчить про те, що промислові машинобудівні підприємства відновлюють стратегію збільшення обсягів виробництва, вдосконалюють інвестиційний напрям розвитку та інноваційну активність.

Дані про обсяг експорту продукції напряму залежать від її конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародному ринках. З аналізу нижче досліджуваних даних, можна спостерігати, що обсяг експорту продукції загального машинобудування складав 1427 млн. грн. І найбільшу частку в експорті, мала продукція важкого машинобудування та електротехніки, а

найменшу – продукція верстатобудування, тракторобудування та авіаракетобудування.

Таблиця 2.9

Обсяг експорту продукції машинобудування за 2017 рік (млн. дол. США)

Продукція машинобудування	Обсяг
Загальне машинобудування	1427,1
Важке машинобудування	1004,0
Верстатобудування	22,9
Виробництво устаткування для легкої та харчової промисловості	216,0
Енергетичне машинобудування	85,0
Сільськогосподарське машинобудування	82,2
Тракторобудування	17,1
Транспортне машинобудування	608,8
Авіаракетобудування	29,0
Автомобілебудування	115,6
Залізничне будування	219,7
Суднобудування	244,5
Точне машинобудування	2794,3
Електроніка	628,3
Електротехніка	2011,8
Приладобудування	154,2
Інші види машинобудування	224,0

На території України існує більш ніж 70 промислових машинобудівних підприємств, які мають досить різні географію свого розміщення. Більшість згаданих підприємств розміщуються на Півдні та на Сході України.

Головні підприємства в галузі машинобудування наведені в таблиці 2.11 [46]. Можемо припустити, що найбільше коштів іноземні інвестори спрямовують саме у вказані провідні промислові підприємства машинобудівної галузі.

В Україні суднобудування розвинене в містах, у яких є вихід до моря, а саме Одесі, Миколаєві, Запоріжжі та Маріуполі, Харків є центром сільськогосподарського машинобудування, а Луцьк, Львів та Запоріжжя – центри автомобільного машинобудування. Потужності авіаційного виробництва розташовуються в більшій мірі в Харкові, Запоріжжі, а залізничного – в Маріуполі, Луганську і Кременчузі.

Таблиця 2.10

Головні підприємства машинобудування в Україні та їх географія

Назва підприємства	Галузь	Місто/регіон	Продукція
Завод ім. Малишева	Тяжке	Харків	Шахтарське, металургійне і підйомно-транспортне обладнання
Херсонський суднобудівний завод	Суднобудування	Херсон	Кораблі
Авіаційний завод «Антонов»	Авіаційна	Харків	Літаки, вертольоти
Виробниче підприємство «Южмаш»	Ракетна	Дніпро	Ракети, космічні кораблі
Харківський тракторний завод	Тракторна	Харків	Трактори
Запорізький автомобільний завод	Автомобільна	Запоріжжя	Автомобілі, автобуси, тролейбуси, трамваї, автокрани, мотоцикли
Львівський автобусний завод	Автомобільна	Львів	Автомобілі, автобуси, тролейбуси, трамваї, автокрани, мотоцикли
Крюківський вагонобудівний завод	Залізнична	Кременчуг	Тепловози, вагони, цистерни

Проте, підприємства машинобудування все є привабливими об'єктами для інвестування через наявні характерні особливості галузі і перспективи для виробництва досить конкурентоспроможної продукції на вітчизняному ринку. Саме іноземні інвестиції допоможуть звернути увагу інвесторів на таку перспективну галузь та зможуть реконструювати виробничі її потужності.

Збільшення обсягів іноземного інвестування є можливим, але все ж потребує аналізу обсягу вкладених іноземних інвестицій за минулі роки (рис. 2.6) [41].

У 2019 р. іноземні інвестиції у галузь машинобудування становили 6,2 % загальний іноземних капіталовкладень у промисловість. Негативна тенденція спостерігався в іноземному інвестуванні у підприємства з виробництва машин і обладнання для конкретних галузей. Можна припустити, що іноземних інвесторів лякає неможливість прогнозування обсягів подальшої реалізації продукції. Не зважаючи на це, іноземні інвестори мають досить далекоглядні плани, тому що на даний момент частка іноземних капіталовкладень у галузь

машинобудування у наявній структурі ПІІ в промисловість має тенденцію до поступового зростання.

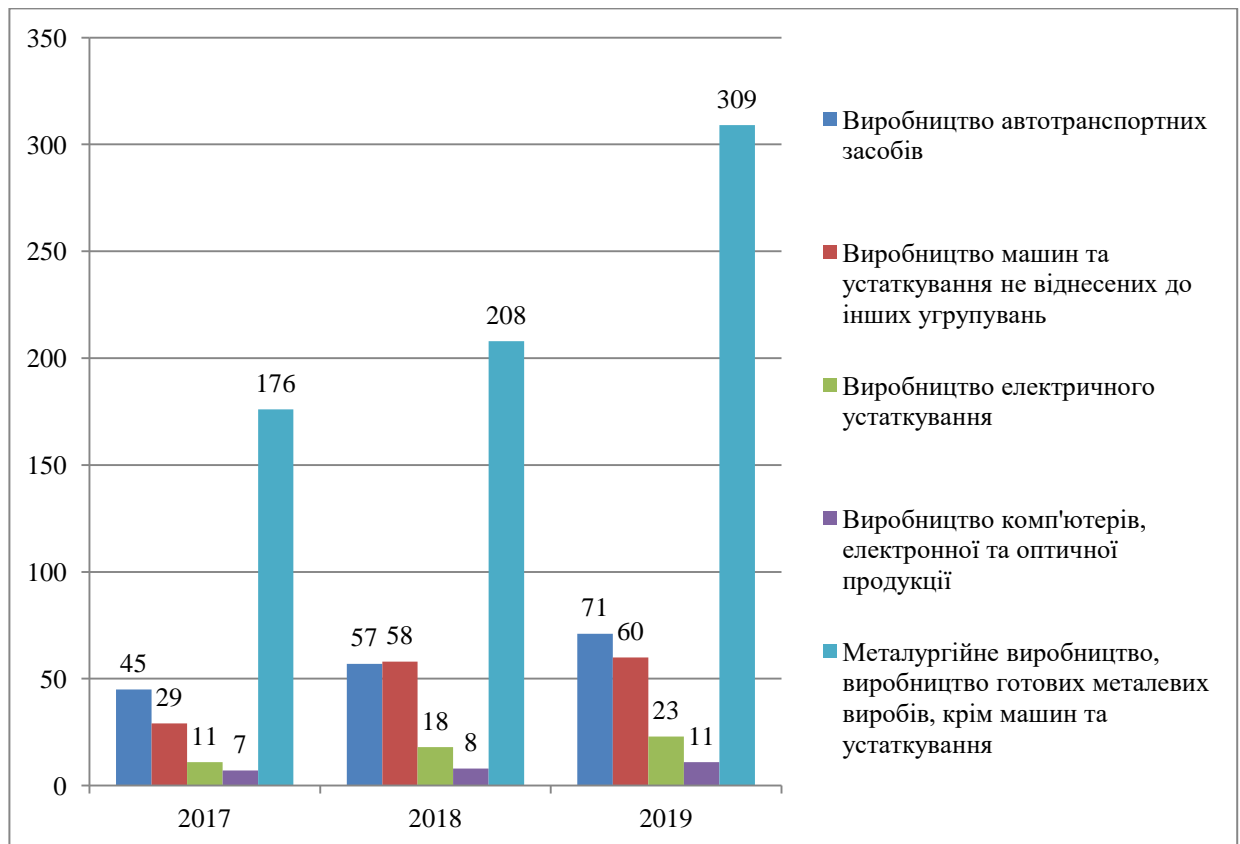

Рис. 2.6. Обсяг прямих іноземних інвестицій у деякі із галузей сектору машинобудування

Найбільша частка іноземних інвестицій впроваджується у сферу металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин та устаткування. За статистичними даними 2017-2019 років, можна помітити позитивну динаміку фінансування даної області виробництв, так як з кожним роком вона стабільно зростає. За цей період поступово зростали також обсяги ПІІ, вкладених у виробництво і інших досліджуваних галузей. Обсяги іноземних інвестицій у металургійне виробництво і виробництво готових металевих виробів збільшуються, тоді як приріст інвестицій у виробництво комп'ютерів та оптичної продукції уповільнюється.

Така динаміка, пов'язана з пришвидшенням інвестування металургійного виробництва і виробництва готових металів і уповільненням фінансуванням виробництва комп'ютерів і оптичної продукції свідчить про наявність переваги сировинного вектору промисловості України над високотехнологічним. Саме тому з метою покращення поточного стану економіки України, необхідно забезпечити сферу виробництва промислових підприємств належним обсягом інвестиційних ресурсів.

Найбільшими інвесторами в галузь машинобудування є ті країни, які також здійснюють найбільшу кількість капіталовкладень в галузь промисловості. Ними є Нідерланди, Кіпр, Німеччина, Швейцарія та Велика Британія.

В ході аналізу структури ПІІ у промисловості було виявлено, що вагома частка інвестиційних капіталовкладень була здійснена в запровадження нових технологій виробництва і в заміну застарілих машин та усього устаткування.

В той же час, друга за розміром частка загального обсягу ПІІ у досліджуваній галузі зосереджувалася на розширенні потужностей виробництва. Поступове зростання іноземних інвестицій, що були спрямовані на модернізацію виробництва, зазначає те, що промислові підприємства мають інноваційний характер іноземної інвестиційної діяльності, хоча і проблема нерівномірного розподілу інвестицій за конкретними видами виробництв все ж існує.

На основі аналізу нормативно-правового регулювання іноземних інвестицій, слід розробити стратегію залучення іноземних інвестицій в промислові підприємства галузі машинобудування, яка б ґрунтувалася на:

- виконанні початкових умов стосовно створення належних факторів для поліпшення інвестиційної привабливості підприємств в галузі машинобудування в Україні з метою покращення спільного кооперованого виробництва новітньої техніки на території нашої держави;

- вдосконаленні інституціонального забезпечення іноземного інвестування промисловості в Україні;

- зміцненні аспекту стійкості міжнародних інвестиційних угод;
- збереженні належного регуляторного простору для приймаючих країн;
- боротьбі зі складністю багатостороннього договірної режиму, що характеризується дублюванням та непослідовністю;
- усуненні серйозних недоліків у врегулюванні спорів між інвестором та державою;
- нових інвестиційних нормах для іноземних інвесторів, які б базувалися в основному на підставі норм національної безпеки щодо іноземного володіння критично важливими інфраструктурами, основними технологіями чи іншими чутливими вітчизняними активами приймаючих країн.

Отже, економічна діяльність, яка має позитивний ефект в галузі машинобудування здійснюється в основному за рахунок іноземного інвестування.

За рахунок дослідження динаміки та структури іноземних інвестицій машинобудівних підприємств в Україні, було виявлено наявність сприятливих умов для збільшення обсягу іноземних інвестицій у майбутній розвиток вітчизняної промисловості, належність пріоритетності вкладення капіталу в машинобудівну галузь, а також законодавчу готовність країни до залучення іноземних інвесторів у вітчизняну промисловість.

На основі аналізу статистичних даних і перспективи розвитку машинобудування в Україні, було визначено, що підприємства даної галузі мають високий потенціал для виробництва конкурентоспроможної продукції, проте існує необхідність залучення більшої кількості ПІІ через дефіцит власного капіталу для здійснення капітальних інвестицій.

Висновки до розділу 2

За допомогою проведених досліджень в розділі 2, було визначено, що Україна є досить перспективним середовищем для іноземних інвесторів через наявність достатньо великої кількості сировини і ресурсів, дешево, в порівнянні з

розвинутими країнами, але кваліфіковану робочу силу, великий внутрішній ринок тощо. Станом на 2020 рік, вона опинилася на 64 місці в світі за легкістю ведення бізнесу, що є досить непоганим показником на сьогодні.

Дослідження статистичних даних показало, що: обсяг прямих іноземних інвестицій в країну поступово зростає з 2014 року, проте у 2020 році характеризувався значним відтоком ПІІ через пандемічну ситуацію в світі; найбільшими країнами-інвесторами в Україну станом на 2020 рік є Кіпр, Нідерланди та Великобританія; в надходженні ПІІ в Україну за видами економічної діяльності переважають такі галузі як промисловість, оптова та роздрібна торгівля і фінансова та страхова діяльність.

На даний момент, ситуація щодо залучення іноземних інвестицій в Україну, в тому числі, і в галузь промисловості, є не досить позитивною через відсутність економічної і політичної стабільності в країні. Вирішення цих негативних моментів, які породжують сумніви в іноземців щодо інвестування в Україну, може бути здійснене за рахунок впровадження низки заходів щодо поліпшення як макроекономічної стабільності України, так і її законодавчо-правової бази в сфері регулювання іноземних інвестицій. Це, насамперед, вдосконалення законодавчої бази, створення системи гарантування інвестицій для сприяння довгостроковому фінансуванню інвестиційних проектів, впровадження стратегії інноваційного розвитку підприємств інноваційного розвитку, забезпечення зростання обсягів капіталовкладень у сферу впровадження інноваційних технологій тощо.

Перспективною галуззю для іноземного інвестування в дослідженні було виділено машинобудування. Результати оцінки обсягів здійснених ПІІ в основні види промисловості, пов'язаної з машинобудуванням, показали, що іноземні інвестори є найбільш зацікавленими в металургійному виробництві і в виробництві готових металів (не враховуючи машини та устаткування).

Галузь машинобудування налічує близько 70 промислових підприємств по території України, які на сьогодні готові виробляти конкурентоспроможну продукцію за умов належного надходження капіталу.

В загальному, прогноз, що стосується майбутнього залучення ПІ для економіки України є більше позитивним, ніж негативним, тому що він стосується зростання обсягів прямих ПІ в країну, що буде сприяти збільшенню обсягів експорту та покращенню ділового клімату в Україні.

Найбільш привабливими галузями для інвестування було виділено агропромисловість, електроенергетику, вугільний сектор та ядерну енергетику.

Загалом, незважаючи на наявність певних проблем в сфері інвестиційних відносин, Україна має перспективи на створення динамічної ринкової економіки за допомогою рішучих дій уряду та залучення іноземних інвестиційних коштів в країну .

ВИСНОВКИ

1. В ході проведеного дослідження, було визначено, що в сучасних умовах, провідне місце в економіках країн надається іноземному інвестуванню. Воно відіграє важливу роль в економічному розвитку країни та в її конкурентній позиції на вітчизняному та міжнародному ринках. Соціально-економічний розвиток і зростання країни, структурне перетворення економіки, відродження експортного потенціалу і підвищення міжнародної конкурентоспроможності неможливі без формування джерел інвестиційних ресурсів. В умовах поглиблення глобалізації міжнародного бізнес-середовища, ефективність і динамізм зазначених процесів визначаються здатністю суб'єктів підприємництва використовувати прямі іноземні інвестиції.

2. Досліджено, що вплив іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни може бути як позитивним, так і негативним. Перш за все, іноземне інвестування підвищує конкурентоспроможність та продуктивність країни, в яку був спрямований капітал, розширює її зв'язки з зовнішніми ринками, сприяє покращенню платіжного балансу країни, поповнює внутрішній ринок капіталу тощо. Дані позитивні наслідки інвестування іноземного капіталу є найбільш значущими для економіки приймаючої країни. Незважаючи на явні плюси впровадження іноземних інвестицій, існують, звичайно, і певні мінуси. Іноземні інвестиції передують можливій залежності приймаючої країни від іноземного капіталу та жорсткому виснаженню природних ресурсів. Іншим аспектом негативного впливу іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни служить ефект витіснення місцевих фірм більш конкурентоспроможними зарубіжними. Можна сказати, що цей ефект далеко неоднозначний, так як іноземні інвестиції можуть також і сприяти розвитку національних фірм за рахунок зростання продуктивності праці, зовнішнього ефекту від передачі технології, що є одним з позитивних впливів іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни.

3. Охарактеризовано правове поле регулювання в сфері інвестиційних відносин між іноземним інвестором і приймаючою країною на трьох рівнях: глобальному, регіональному і національному. Основні принципи глобального регулювання базуються на захисті іноземного інвестора, сприянні розвитку міжнародної торгівлі, вирішенні інвестиційних спорів через арбітраж, регіонального – на стимулюванні розвитку економіки регіону, захисті прав інтелектуальної власності, залученні іноземних інвестицій в регіон. Національне ж регулювання здійснюється на основі спеціально створених нормативних актів у тій чи іншій сфері, а також відповідно до норм валютного, податкового та антимонопольного національного законодавства. В ході поширення жорстких карантинних обмежень у світі, більшість країн вдалися до внесення оправок щодо регулювання надходження ПІІ в країну з метою захисту своєї національної безпеки.

4. Проведено аналіз обсягів надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, який свідчив про поступове зростання вкладень іноземного капіталу в країну до 2020 року. Пандемія коронавірусу наприкінці 2019-початку 2020 років сильно похитнула сучасний стан розвитку всіх країн світу, в тому числі України і сприяла поширенню на світовому ринку початку нової глобальної кризи. Дослідження показало, що основним інвестором в Україну є Кіпр, Нідерланди та Велика Британія, а найбільш перспективними галузями для вкладень іноземного капіталу стали галузь промисловості, фінансової та страхової діяльності, оптової та роздрібної торгівлі.

5. Оцінено динаміку надходження іноземних інвестицій в промисловий комплекс України та їх частку в загальному обсязі інвестицій, спрямованих в Україну. Перспективність інвестування даної галузі може бути підвищена за рахунок забезпечення нарощування потенціалу галузі, якісне поліпшення виробничих фондів, активізацію виробничих, технологічних, наукових, факторів виробництва, впровадження досягнень науково - технічного прогресу, перехід до інноваційного шляху розвитку.

6. Розкрито суть привабливості машинобудівної галузі для іноземних інвесторів за рахунок її можливості виробляти конкурентоспроможну продукцію як для внутрішнього, так і світового ринку, яка також буде відігравати основну роль в відтворенні досягнень науково-технічного прогресу.

7. Запропоновано стратегію залучення іноземних інвестицій в промислові підприємства України галузі машинобудування за врахування нормативно-правового регулювання в країні через створення факторів для покращення інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств в Україні, вдосконалення інституціонального забезпечення іноземного інвестування промисловості в Україні, покращення умов врегулювання спорів між інвестором та державою тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій. – К.: Либідь, 2005. – 720 с.
2. Захожай В.Б., Федоренко В.Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. – К.: МАУП, 2002. – 344с.
3. Павлова Л.Н. Фінанси підприємств: Підручник для вузів.- М.: Фінанси, ЮНІТІ, 1998. – 639 с.
4. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Джон Мейнард Кейнс. – М.: Прогресс, 1978. – 498 с.
5. Еклунд К. Эффективная экономика. Шведская модель / К. Еклунд. – М., 1991. – С. 99.
6. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності / В.Я. Шевчук, П.С. Рогожин. – К.: Генеза, 1997. – 266 с.
7. Корнійчук С.К. Инвестология / С.К. Корнійчук. – К.: Атіка, 2004. – 206 с.
8. Вишняков А.К. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / А.К. Вишняков. – Харків: ТОВ “Одисей”, 2005.
9. Макаренко М. П. Залучення іноземних інвестицій в економіку України // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2016. - № 13. - С. 73-75.
10. Dunning J. H. Multinational Enterprises and the Global Economy / J. H. Dunning. – Wokingham : AddisonWesley Publishing Company, 1993. – Chapter 3. – P. 687.
11. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19 (3). – С. 131–139.

12. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 ВРР № 19, ст. 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

13. Вовчак О.Д. Інвестування: Навч. посібник. – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 544.

14. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page/>.

15. Обушна Н. І. Економічна сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація [Текст] / Н. І. Обушна // Реформування економічної системи України в контексті світового співробітництва : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. (21 квітня 2011 р.). – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2011. – Ч. 1. – С. 326-329.

16. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.

17. Башнянин Г. І. Політична економія : [підр. для студентів вузів]/ Г. І. Башняник, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – К.: Ніка-Центр. Ельга, 2000.

18. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями : навч. посіб. / Балацький О. Ф., Теліженко О. М., Соколов М. О. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД " Університетська книга", 2004. – 232 с.

19. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. / А. П. Дука. – [2-е вид.]. – К. : Каравела. 2008. – 432 с.

20. Солоніко К.С. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. / К.С. Солоніко. – К.:Кондор, 2013.

21. Якубовський С. О., Родіонова Т. А. Світовий досвід контролю за рухом іноземного капіталу та шляхи його використання в Україні // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 121(2). С. 65-73.

22. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г. та ін. Інвестологія: наука про інвестування: Навч.посібник – Атіка, 2001. – 264 с.

23. Грідасов В. М. Інвестування : навч. посіб. / Грідасов В. М., Кривченко С. В., Ісаєва О. Є. – К. : ЦУЛ, 2004. – 164 с.

24. World Bank Group. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.

25. Global Investment Trends Monitor. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://unctad.org/en/pages/publications/Global-Investment-Trends-Monitor-\(Series\).aspx](https://unctad.org/en/pages/publications/Global-Investment-Trends-Monitor-(Series).aspx).

26. UNCTAD, база даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unctad.org/fdistatistics.

27. Верховна Рада України, Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text.

28. Гайдуцький П. Інфраструктура інвестиційного розвитку / [Гайдуцький П., Каліцька В., Каракай Ю., Грамотнее В.]. – К. : Міленіум, 2003. – 218 с.

29. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. (Вашингтонська конвенція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060.

30. Вінник О. М. Інвестиційне право : навч. посіб. / О. М. Вінник. – К. : Атіка, 2001 – 264 с.

31. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268.

32. World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wto.org/>.

33. Конференція ООН по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unctad.org/>.

34. Organization for Economic Co-operation and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/>.

35. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент : підруч. / І. О. Бланк. Н. М. Гуляева ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. унт, 2003. – 398 с.
36. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С.Довгерта і В. І.Кисіля. - Київ, 2013. – 400 с.
37. WTO, Doing business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://russian.doingbusiness.org/ru/doingbusiness>.
38. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.
39. Бакаев Л. О. Математичні методи моделювання інвестиційної діяльності / Кількісні методи в управлінні інвестиціями : навч. посіб. / Л. О. Бакаев. – К. : КНЕУ, 2000. – 142 с.
40. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk>.
41. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
42. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
43. Чорноус Г.О., Варламова Г.О. Аналіз інвестиційного клімату України: рейтингова оцінка // Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Економіка. – 2003. – № 66. – С.32–35.
44. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
45. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

46. Паливода К.В. Проблеми формування привабливого інвестиційного клімату як засобу подолання деструкцій в економіці України. Економіка та держава. 2018. № 3. С. 4–9.

47. Іщук С.О., Процевят О.С. Діагностика ключових трендів розвитку промисловості України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2018. Вип. 1(129). С. 3–9.

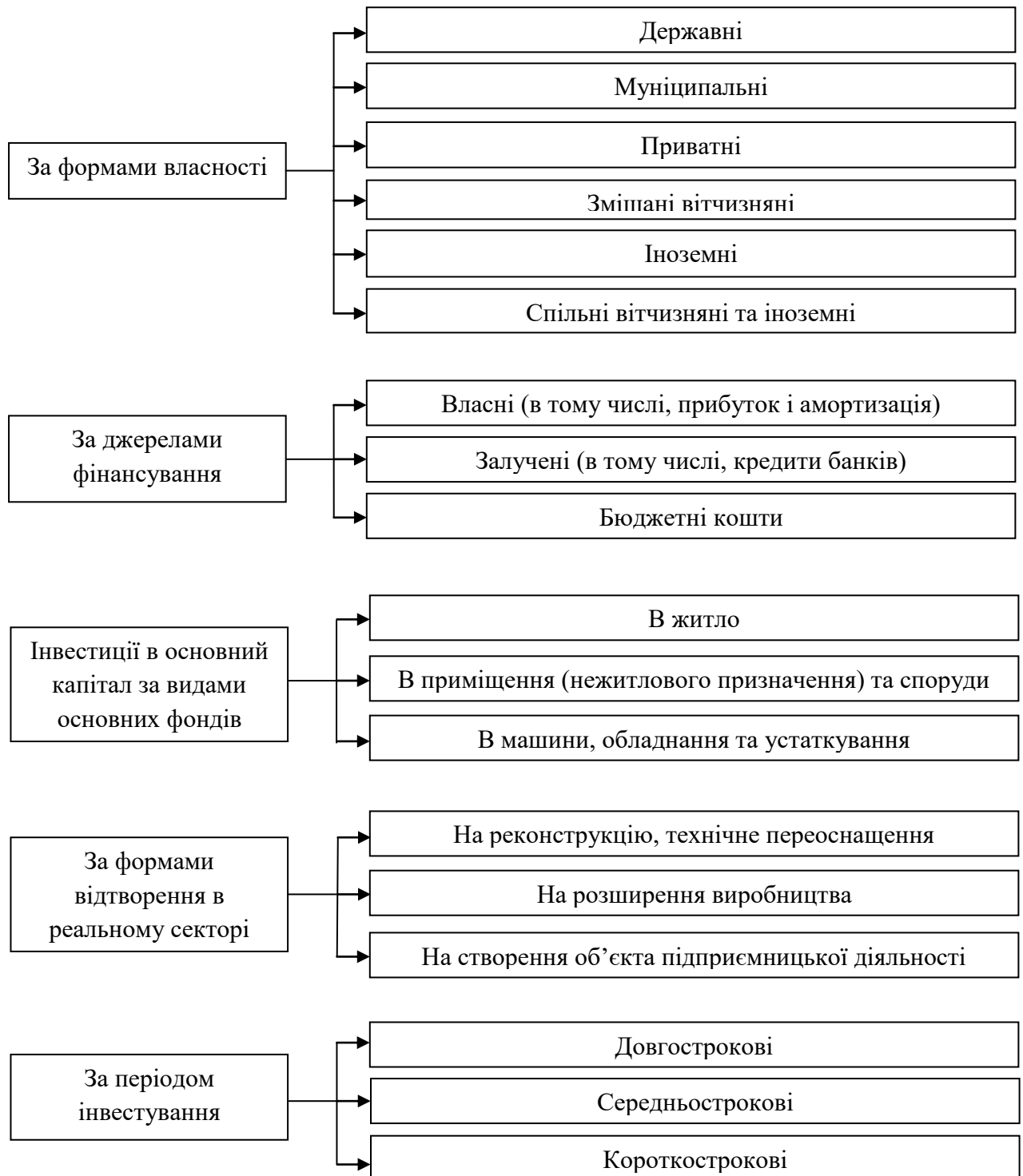
48. Очікування промислових підприємств щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами промислової діяльності та основними промисловими групами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

49. Ровенська В.В., Єськова С.М. Стратегічні перспективи сталого розвитку промисловості України в умовах глобалізації. Проблеми системного підходу в економіці. 2018. Вип. 5. С. 117–124.

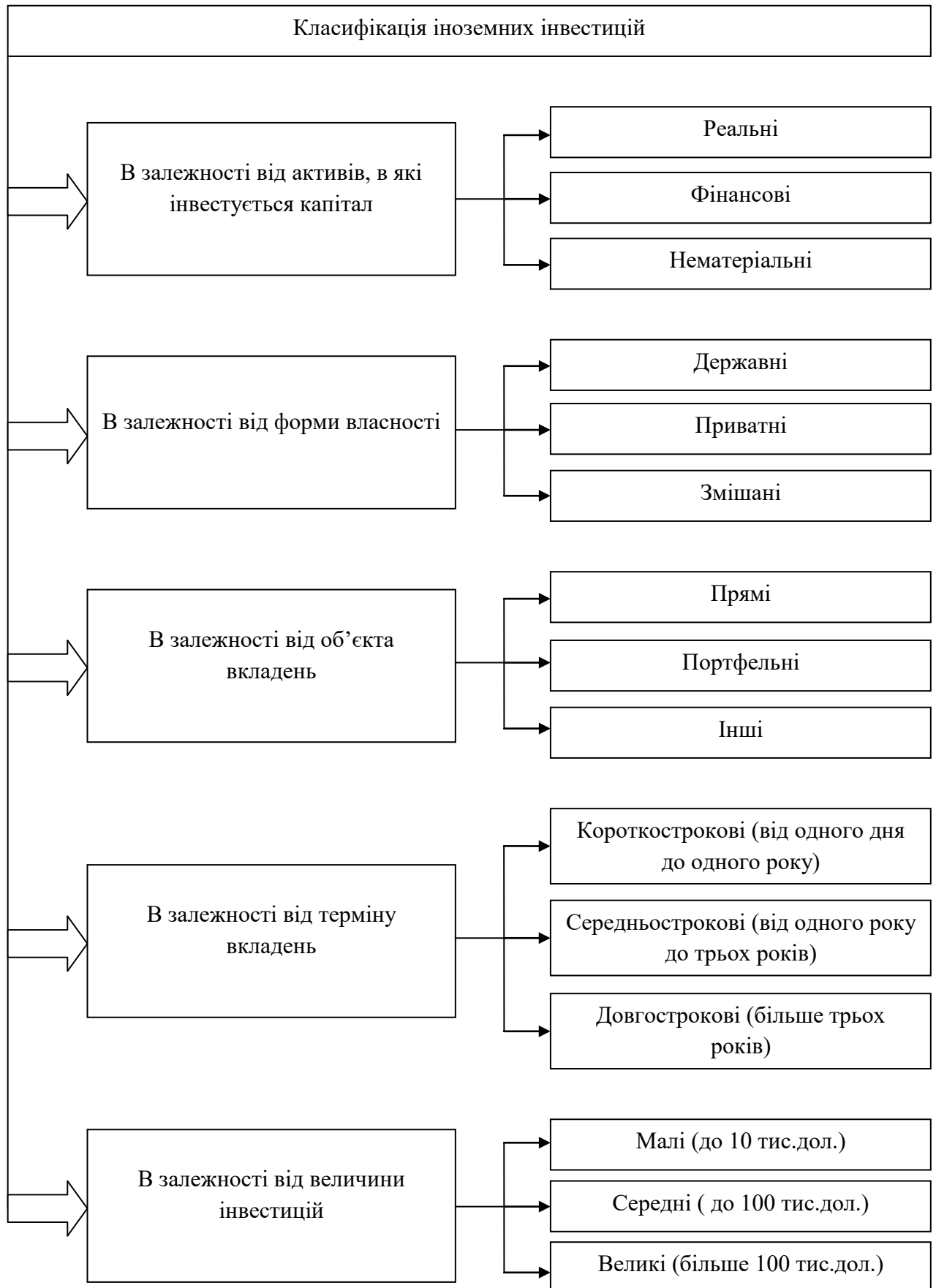
50. Остапюк Б.Я., Груник М.І., Легенький Ю.І. Особливості розвитку промисловості України в сучасних умовах. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 62. С. 45–52.

51. Koshyk O.M. The influence of foreign investment on the development of Ukraine's economy. Modern problems of globalization processes in the world economy : зб. тез доп. між нар. наук.-практ. конф., м. Київ, 18 берез. 2021 р. Київ, 2021. С. 189-192

ДОДАТКИ

Класифікація інвестицій за основними ознаками

Класифікація іноземних інвестицій за основними ознаками

Порівняння сутності прямих та портфельних іноземних інвестицій

Ознака	Особливості сутності прямих та портфельних іноземних інвестицій	
	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Намір інвестора	Здійснення за кордоном підприємницької діяльності для отримання прибутку	Переливання фінансових активів у міжнародному масштабі. Використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Мета інвестування	Одержання підприємницького прибутку і контролю над фірмою	Одержання прибутку на капітал (дивідендів), який би перевищував банківський відсоток
Об'єкт інвестування	Активи підприємства	Придбання лише цінних паперів
Наявність контролю над об'єктом	Передбачають отримання контролю над підприємством	Контроль відсутній
Тривалість здійснення	Мають довгостроковий характер	Часто є короткостроковими та спекулятивними
Рентабельність	Вища рентабельність, ніж у портфельних інвестицій, призводить до помітного відтоку прибутків до країни базування	Невисока рентабельність
Ліквідність	Є менш ліквідними, оскільки характеризуються матеріально-речовою структурою	Є більш ліквідними в зв'язку з високою ліквідністю цінних паперів
Фактори виробництва, що перетинають кордон	Трансфер не лише грошових, а і матеріальних активів, методів управління та ведення бізнесу, технологій тощо	Фінансові вкладення у боргові зобов'язання або акції
Черговість надходження	На нових ринках в країнах з перехідною економікою виступають як підготовча база для портфельних інвестицій	Скеровуються в ті країни (і відповідно підприємства), які вже прийняли значні обсяги прямих іноземних інвестицій
Ступінь впливу на економіку країни-реципієнта	Безпосередній і довготривалий вплив на економіку країни-реципієнта, оскільки передбачають участь у діяльності господарських об'єктів, повне або часткове їх придбання	Вплив є значно меншим, ніж у ПІ. Портфельні іноземні інвестиції іноді справляють навіть негативний вплив на економіку країни-реципієнта внаслідок свого короткострокового і часто спекулятивного характеру
Сприяння зміні місця країни у міжнародному поділі праці	Сприяють зміні місця країни у міжнародному поділі праці, впливають на конкурентоспроможність національної економіки та зміну форм власності	Вплив незначний